TEGN

KULTURTIDSSKRIFT OM
OG MED TEGNESERIER
4/93

kr 45,-

Håkon Aasnes

- Norges mest produktive serieskaper

SELVBIOGRAFISKE TEGNESERIER

- tredje del av vår serie om historiske tegneserier

KRAFTIG KOST

- 10 SIDER NYE NORSKE SERIER

ARNE AND

- intervju med hans skaper og biograf

TEGNESERIEINTERESSERT?

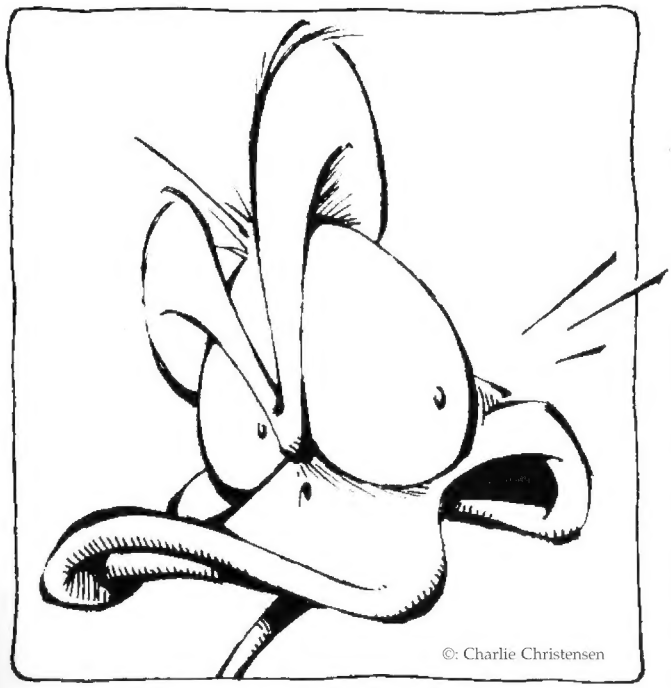

TEGN

Nordens mest tekstrike og omdiskuterte tidsskrift, om og med tegneserier! Et absolutt ***must*** for kultursnobber og tegneseriefriks!!!

Kr 42,- pr. løssalgsnr. og
kr 160,- i abonnement (4nr. - ett år).

Norsk Tegneserieforum

Landsdekkende med eget medlemsblad. Lokalforeninger landet over! Mange rare og spennende aktiviteter. Be om velkomstpakke!

Junior kr 60,-, senior kr 100,- og
støttemedlemmer kr 400,-

TEGN A/L Bum

Norske kvalitets-tegneserier? Nasjonalroman-tikk? Vold? Action? Kunst? og mer til i TEGN A/L Bum's

Steffen Kverneland:
Jonas Fjeld - De knyttede never
Kun kr 98,-

Landsforeningen Tegneserievennen

Bli medlem og få spesialtilbud på tegneserier, pins og mye annet. Støtt tegneseriene i Norge!

Kun kr 200,- for livsvarig medlemskap
Kun kr 20,- for vanlig medlemskap

Det Nasjonale Tegneseriearkiv

Komplett samling av norske tegneserier fra 1986. Stor samling av fagtidsskrifter, fagbøker, presseklipp m.m.
Vi mottar gjerne trykksaker, serier og bøker som gaver til arkivet.

Alt av interesse!

Norsk Tegneserieindex

Ny ajourført utgave på 340 sider. Katalog over alle norske tegneserieutgivelser siden 1912 og frem til i dag. En uunnværlig kilde til kunnskap om den norske tegneseriekulturen.

Utgitt av NTI, Bodø
kr 175,-

FellesAntikvariatet

Bøker - tidsskrifter - tegneserier - salg - kjøp - bytte! Fører alle skandinaviske tegneserie-tidsskrifter. Spesialist på krimbøker, humor og norsk skjønnliteratur.

Be om lister!

ALT SAMLET I WESTYE EGEBERGS GT. 8C
V/ TELTHUSBAKKEN, OSLO 1, TLF.: 22 36 07 70

Kryss av for en eller flere bestillinger. Klipp ut og send inn

- ☐ JA! Jeg vil bli medlem av *Tegneserievennene*
- ☐ JA! Jeg vil bli medlem av *Norsk tegneserieforum*
- ☐ JA! Jeg vil abonnere på *TEGN*
- ☐ JA! Jeg vil motta albumet *De knyttede never*
- ☐ JA! Jeg vil ha bokliste fra *Fellesantikariatet*
- ☐ JA! Jeg vil ha tegneserieliste fra *Fellesantikariatet*
- ☐ JA! Jeg vil ha tegneserieindex fra *NTI*

Navn : _____
Adresse: _____
Postnr./Sted: _____

BREV

Kan sendes ufrankert i Norge. Adressaten vil betale porto.

Svarsendingsavtale nr. 150260/19

ForeningsService, Fellesinvest
St. Hanshaugen postkontor
0131 OSLO

Kjære leser...

Velkommen til nok et nummer av TEGN!

Denne gangen kan dere glede dere til et fyldig intervju med Håkon Aasnes, norges mest produktive serieskaper. Charlie Christensen er kanskje ikke den mest produktive serieskaperen, men allikevel meget populær. Kurt Østergaard møtte han i November i fjor, og det kan du lese om på side 18. Morten Harper tar denne gangen for seg selvbiografiske tegneserier i sin artikkelserie om historiske serier. Vi har fått mye skryt for denne artikkelen, og kan røpe at den vil fortsette i de neste 2 nummerene også! Vår provoserende forside fra siste dobbeltnummer skaper liv og røre, mer om det på side 33. Endelig er prosjektstøtten i havn! Mer om den på side 35. Morten A. Sætren, frontfigur i amatørblekka Fantazine portretteres i Kraftig Kost + 11 sider tegneserier. Etter at vi har spredd noen rykter om Disneys mørke fortid, avslutter vi ballet med et par omtaler (mer i neste nummer, ikke fortvil!) og vår stolthet: Ego-annonsen, der vi prøver å bryte alle regler for god markedsføring.

Av praktiske årsaker er dette nummeret nr. 4/93, for å komme i havn i 1994 blir neste nummer et dobbeltnummer,med utgivelse rundt midten av mai. Der blir det bl.a. intervju med forfatteren bak Dårenes Formynder og Kongens Mann.

Innhold

Innholdsfortegnelse	3
Informasjon og Leder	4
TEGN I TIDEN	5
Håkon Aasnes	8
Galleri Aasnes	14
Charlie Christensen	18
Tegneserier og historien 2. del	22
Debatt	33
Prosjektstøtteordningen	35
Kraftig Kost ved Erik Falk	36
Disneys mørke fortid	47
Anmeldelser	48
Ego-annonse	50

©-LISTE

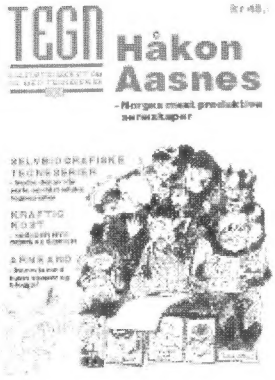

Illustrasjoner

s. 5: (øverst): a. spiegelman, (nederst): K. K. Clausen. s. 6 & 47: W. Disney corp., s. 7: (øverst): Semic, (nederst):O. A. Hegdal , s. 8 - 17, 50: Stort sett Håkon Aasnes, 18 - 21: Ihvertfall ikke Disney, s. 22: D. Clowes, s.23: R. Geary, s.24: R. Crumb (t.v.), Gaiman/McKean (øverst), J. Woodridge (nederst), s. 25: J. Matt (øverst), a. spiegelman (nederst), s.26: Matt (igjen) og Cabanes, s. 27: C. Brown (øverst), Baru (nederst), s. 28 (øverst) & s. 29 (nederst): Gimenez, s. 28 (nederst): J. Douchet, s. 29(øverst): bl.a. Pekar, s. 34, 36 - 38: M. A. Sætreng,s. 35, 44 - 46: E. Dahl, s. 39: H. Bøe, s. 40: T. Høiseth, s. 41: L. H. Høghaug, s. 42-43: R. Borvik, s. 48: P. C. Russel, s. 49: S. Kverneland, s. 51: ?

TEGN
KULTURTIDSSKRIFT OM OG MED TEGNESERIER
4/93

TEGN nr.30, (4/93).
TEGN utgis av TEGN A/L,
Westye Egebergsgt. 8C,
0172 Oslo.

TEGN utkommer kvartalsvis og utgis med støtte fra Norsk Kulturråd. ISSN 0801-6879.

Redaksjonen:
Tor Sandberg
(Ans. red.)
Tor Arne Hegna
(Red. sekr.)
Jan P. Krogh
(Øko. ans.)
Jon Gisle
(Sen. red.)
Finn Bjørklid
(Innpisker)
Erik Falk
(Red. Kraftig Kost)
Tom Helgerud
(Klippsentral).
Avsluttet 21 januar

Medarbeidere:
Øyvind Holen
Morten Harper
Kurt Østergaard

Layout:
Telemark
Tegneserieverksted:
Tor Arne Hegna

Repro og Trykk:
Bø Trykk A/S, Bø i T.

Post til TEGN:
TEGN A/L,
Westye Egebergsgt. 8C,
0172 Oslo.

TEGN har fast kontortid på samme sted hver fredag mellom kl. 12.00-15.00, og via telefon samme sted: **22 36 07 70**. TEGN setter pris på å høre fra sine lesere, og mottar gjerne brev om ditt og datt. Det er mulig å bli TEGN-skribent, ta kontakt for ditt bidrag.

Annonsering:
Kontakt over telefon eller skriv til TEGNs kontoradresse (se over). TEGN er behjelpelig med utforming av annonse om ønskelig.

Abonnement på TEGN:
For kr 160,- mottar man fire nummer (ett år), som betales til TEGN, Westye Egebergsgt. 8C, 0172 Oslo.
Postgiro: *0814. 43 72108*

En fin torskeruse.

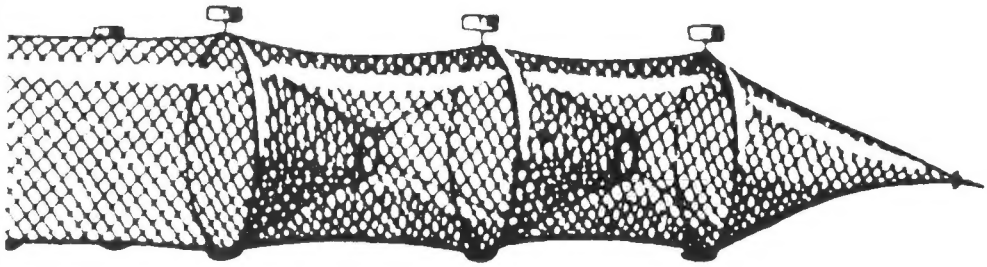

Nå har du kommet til lederen igjen, og nok en gang forventer du vel vektige ord om tegneserienes framtid og det ene med det andre. Nei, det får du lese om andre steder i dette bladet, sier nå jeg, og byr i stedet på noen vitser. De er forøvrig - alle som en - hentet fra «For tusind hjem», nummer 51 og 52, torsdag 29. december 1921.

Vits nummer 1:
Lærerinden: Har dere altså forstått mig, barn?
Barnerne: Ja-a-a!
Lærerinden: Kan du, Knudsen, så si mig, hvor gammelt et menneske er, som er født i 1868?
Knudsen: Er det en herre eller en dame?

Vits nummer 2:
En kjendt mand som følger ivrig med i dagens spørsmål - også i landsmålet - har spurt om hvad følgende sætning heter på landsmål: Hr. Middelfart red på cykel langs Fæmundsjøen. En anden like interessert herre har oversat det slik: Hr. Nokolitefart reid på skrævkringla attmed Nautmularvatnet.

Vits nummer 3:
Lille Hans: Du, far! En mand er jo ungkar til han blir gift, ikke sandt?
Faren: Ja, min gut.
Lille Hans: Og hvad kalder han sig, efter at han er blit gift?
Faren: Ja, det vil jeg helst ikke si dig, min gut.

Vits nummer 4:
Den fremmede: I morgen behøver De ikke at vække mig!
Hotelgutten: Herren kan være tryg - det skal punktlig bli besørget.

Vits nummer 5:
Datteren: Du far, hvad synes du om min nye kjole?
Faren: Som kjole betragtet synes jeg at den ikke er rar, men som reklame for dine strømper er den utmerket.

Verden går framover, ikke sant? Og - ø - ja, da jeg leste korrektur på forrige nummer så jeg at vi i TEGN-redaksjonen hadde bestemt oss for å feire Æ-ens år i rikelig monn - på bekostning av Ø-en. Og leste du to Æ-er på rad nå, feirer vi fortsatt.

Tor Sandberg

Delfinkvinnens kyss

Delfinkvinnens kyss er den unektelig noe spesielle tittelen på Waldemar Hepsteins planlagte albumdebut. - Først kom jeg på tittelen og så skrev jeg en historie rundt den, forklarer favorittonkelen vår. Handlingen skal visstnok kretse rundt en gal vitenskapsmann (Hva skulle vi vel ha gjort uten slike tullinger). Årets pliktkjøp!

TS

300 sider på vei

I flere år (er det ikke?) har Christopher Nielsen vært i ferd med å føde tidenes mest ambisiøse albumprosjekt her til lands. Hans Monaco-saga skal ifølge sikre kilder (en skjeggete gubbe TEGN traff over et glass øl) nå ha passert 300 sider! Hvor skal dette ende, spør TEGN seg med frydefull gru.

TS

Bomann på ski

Tor Bomann-Larsen er vel så mye om ikke mer - forfatter enn tegner for tida. I fjor høst noterte vi oss flere utgielser, blant annet «Lille Sonjas store pappa» - om Sonja Henie og med illustrasjoner, og «Den evige snø» - ifølge Aftenposten det første alvorlige forsøk her til lands på å nærme seg vår nasjonale idrett - skisporten.

TS

Gammel bestselger

At Tommy og Tigern topper bestselgerlistene også for bøker er blitt et vanlig syn, men at tegneserier også så tidlig som 1909 solgte bra, var vel kanskje mer forbausende? 22. desember så vi en notis i Dagbladet der de bringer en gammel annonse for juleboksalg. I 1909 ser vi at det hadde kommet en ny Buster Brown, i 2. opplag på tilsammen 6000. Hvorvidt det er en norsk utgivelse er mer usikkert, siden forlaget er Gyldendalske Boghandel - Nordisk Forlag.

TAH

Det kulørte bibliotek

Hvis man har planer om en tur til København i løpet av vinteren er et besøk på Det kulørte bibliotek verdt å ta med seg. Her finner man tegneserier, utstillinger og kan oppleve foredrag, samt møte andre serieinteresserte. Viktig er det å få med seg at biblioteket har flyttet til ny adresse, som er: Vingårdsstræde 21, 1. tv., 1068 København K.

KØ

Salat-tråkking

I Cathrine Th. Paulsens ellers gode anmeldelse av «Maus» i Klassekampen 2. 12. 93, tråkker hun skikkelig i salaten i siste setning: «Det viktigste Spiegelman oppnår med Maus er at han hever seg over mediet og forteller en viktig historie.» Med Maus har ikke Spiegelman «hevet seg over mediet», han er en av de få som jar klart å utnytte potensialet i tegneserien. Maus er kanskje bedre enn de fleste tegneserier, men den er ikke noe «mer» eller bedre enn en tegneserie.

ØH

Innsikts-fullt

Kaj Konrad Clausen hadde i Morgenbladet 26. november i fjor en lang artikkel om de visuelle media. Det vil ta for lang tid å gå inn på innholdet i artikkelen, men poenget her blir at Clausen tar for seg tegneserien på lik linje med TV, film og bøker. Frederic Werthams famøse bok «Seduction of the Innocent» blir nevnt, likeså The Comics Code. Men det som beviser at Clausen har litt greie på hva han snakker om er følgende setning: «Det er ikke noe lettere å forstå det metaforiske språket til en Fellini eller en Daniel Clowes enn Ibsen». For dem som ikke vet det så er Daniel Clowes mannen bak serier som de tidvis briljante «Lloyd Llewellyn» og «Eightball». Det negative med dette er at med en slik uvanlig innsikt i tegneseriemediet, er det mye som tyder på at herr Clausen er av dansk nasjonalitet. (Nei, Øyvind, det er han ikke. Leter du i TEGN-samlingen din finner du både tegneserie av og opplysninger om herr Clausen - se nummer 2-90. Red.)

ØH

Godbiter fra Walt Disney's verden

99 cm and

Skrue McDuck er 99 centimeter høy. Det står å lese i en av Carl Barks mange serier hvor denne særdeles rike anden har en sentral rolle. (Hvilken serie? Nei, det får da leseren selv finne ut.) Skrue er dermed 93 centimeter kortere enn Morgan Kane (kjent revolvermann). Vi syntes vi bare måtte nevne det.

TS

Konrad Klukk

Donald Duck kan snart være historie - iallfall hvis nynorsk-folket får det som de vil. Studentmållaget i Oslo, Noregs Mållag og målungdommen er nemlig i ferd med å forsøke å overtale Hjemmet Serieforlaget til å utgi Donald Duck under navnet Konrad Klukk! Ble det ikke tilsvarende forsøk med Fantomet også? For egen del forlanger jeg at Smørbukk fra nå av også blir å få i bokmålstapping! (Smørbukk er faktisk et bokmål-navn, men hva med Skinnflykjemannen (Batman på Telemarksdialekt) og Åvemannen (Superman). Send inn alternative forslag! Red. sek. (Torarin Hegnr, norrønt))

TS

Gull-Pan

I disse tider da Aladin slår alle Disney-rekorder noen sinne, kan det være på sin plass å nevne at også tidligere tegnefilmer fra konsernet har spilt inn en del penger. Peter Pan for eksempel spilte inn 384 millioner dollar på kino i USA. Det er ellers solgt 7,2 millioner eksemplarer av video-versjonen samme sted.

TS

Presidentale Mikke-slips

Bill Clinton, blant annet kjent som skjørtejeger og president i USA, har kjøpt 36 nye slips, ifølge Herald Tribune. Motivet på samtlige slips er Mikke Mus, noe som jo øker vår sympati for mannen. Slipsene er produsert i Sverige.

TS

Carl Barks til Norge?

Ryktene går og ryktene sier at Carl Barks kommer til Norge til sommeren. Men er de sanne?

Nei, sier Svein Erik Søland fra Hjemmet, og mener kanskje. «Planene er der, men alt må taes med så store forbehold som overhodet mulig. Planene har også vært der tidliger og ikke blitt noe av. Det er en gammel mann på over 90 som skal på sitt første Europa-besøk, så det er mye som kan velte slike planer. Intet, absolutt intet er sikkert!»

KØ

Feil igjen

I Dagbladets omtale av den i høst TV-aktuelle barbar-filmen "Conan" med Arnold Schwartzenburger, stod følgende å lese: En film som er akkurat hva den gir seg ut for å være; en filmatisert tegneserie (les: dårlig). Nå er imidlertid Conan basert på Robert E. Howards BØKER, så Dagbladet burde ha skrevet: En film som er akkuat hva den gir seg ut for å være; en filmatisert bok.

ØH

Visdomsord

Verden er full av mennesker som leter etter ting de kan ta ille opp. Visdomsord som dette er boka «IOGFORSEG» av Tor Åge Bringsværd og Jo Michael (fotografier) full av. Anbefales for ettertenksom lesning. Fundamentalt forskjellig, men likevel mer enn verdt pengene er Sverre Knudsens og Christopher Nielsens «Rabaldriansen og Lille Fiskebank står i butikk».

TS

Uforbeholden hyllest

Jeg vil anbefale denne serien ut fra både tema, tegnekvalitet og den gode historien... jeg garanterer at de fleste eksemplarer vil bli lest i filler... en viktig og spennende tegneserie... albumet viser hva god tegneseriekunst og godt fortalte tegneserier kan være... Samtlige sitater tilhører Thomas Brevik - skribent i Bok & Bibliotek. I et av fjorårets nummer forsøkte han med stor innlevelse å avlive «myten om tegneserienes sex- og voldsfiksering». Seriene han tok for seg omfattet Ridderne fra Dor, Tommy og Tigern, Den grønne kongen, Vallhall og Edwards eventyrlige liv. Kanskje på tide med en tur på biblioteket igjen?

TS

Nestsiste

Den belgiske serieskaperen Hermann Huppen, som besøkte sommerens tegneseriefestival i Tønsberg, har kommet ut med sitt niende bind i serien om «Tårnene i Mauvry-skoven», utgitt av det danske foralget Carlsen Comics. Hermann avslørte under sitt Norges-besøk at dette niende bind, «Khaled», etter alt å dømme vil bli det nest siste i serien om middelalder-ridderen Aymar.

KØ

Til Danmark

I april drar Tor Bomann-Larsen og Håkon Aasnes som norske representanter til Tegneseriemekka i Ballerup utenfor København. Begge nordmenn skal få rikelig plass til å stille ut sine arbeider og også sitte og tegne live! Tegnere fra Sverige, Danmark, Finland og Island deltar i tillegg til den norske duoen.

TS

Bakke til bok

Tove Bakke har sluttet som saksbehandler for tegneserieutvalget i Norsk kulturråd. Ved nyttårsskiftet begynte hun i bokklubben Dagens Bok. Ny saksbehandler er Geir Rønning.

TS

UH-tulling

I oversikten over tvilsomme tullinger bør navnet Jan Tore Sanner noteres snarest. I en enquete i gratisavisa Natt og Dag blir stortingsrepresentanten og Unge Høyre-lederen Sanner stilt følgende spørsmål: Hva ville du aldri gidde å lese? Hvorpå Sanner svarer: Tegneserier.

TS

Flytteføtter

Senior-redaktør Jon Gisle har flyttet til Drammen. Innpisker Finn Bjørklid har kjøpt Jon Gisles gamle rekkehus, mens TEGN-redaktøren rakk å kjøpe leilighet i et hus fra 1890 før Jon Gisle forsøkte å prakke på ham en annen av de gamle leilighetene sine (hvor mange boliger har egentlig den mannen? Var Donaldisen virkelig så innbringende?). Fasit er at nå husker ingen telefon-numrene til noen.

TS

Eksklusiv signatur

I desember benyttet TEGNs redaktør anledningen til å få signert Knut Nærums nye Bloid-album «Gitardemokratene». Det var tredje gang den dagen han skrev navnet sitt, sittende på en stol i Tronsmos eventyrlige tegneserie-kjeller. Første Bloid-album solgte, ifølge Nærum, i rundt 2.500 eksemplarer. «Vi går for regnskogen» ikke fullt så godt. Men altså nok til at Semic tok sjansen på å satse på Nærum på nytt med Bloid 2. Og takk for det.

TS

Porn Again!

Vi hevder at Cupidos tegneseriebidrag i nr. 10/93, «Snøhvit», kommer inn under den kristne kjærlighetserklæring: Elsk din neste som deg selv. Ihvertfall er Snøhvits nestekjærlighet ubegrenset og høyst konkret. Nåja, serieskaperen, Tulla Sommer (hvem nå det måtte være...) er personlig kristen, men vi antar at hennes sexualsyn neppe er representativ for de fleste, være seg kristne eller ikke...

TAH

Tegneseriekurs

NTF og Mykle Illustrasjoner samarbeider om tegneseriekurs. Dato er foreløpig ikke fastsatt, men det blir i mai engang. Ring 22 36 07 70 for å få flere opplysninger (legg igjen beskjed på telefonsvarer, så får du tilsendt stoff).

På rett plass

Endelig har Boro Pavlovic havnet på rett plass med sine sukkersøte søtsuppe-tegninger. Vi kan nemlig konstatere at han er tegneren bak serien «Misforståelsen» i Starlet nummer 26 for i fjor. Manus er forøvrig skrevet av Trude Brænne Larsen, og Starlet kan da også med stolthet opplyse at endelig har bladet fått en norsk serie på trykk.

TS

Juleskryt

Arbeiderbladet anmeldte hele julehefte-raset i november. Toppkarakterene er for stor del i samsvar med Hvidstens anbefalinger. Av seks mulige får følgende full score: Vangsgutane, Tuss og Troll, Tommy og Tigern og Fiinbeck og Fia. Fem poeng til: Kapteinens jul , Blondie, Hårek, Billy, Garfield, Nils og Blåmann, Fidus, Håkons saga og Jens von Bustenskjold. Nærmest for dopapir å regne var, ifølge Arbeiderbladet, Sesam stasjon, Postmann Pat og Ole Brumm.

TS

Julejuks

Du kan ikke fortsette å selge de samme seriene til de samme folkene hele tida. Det er president Per G. Hvidstens advarsel til forlagene i en artikkel i Østfold-avisa Øvre Smaalenene. Det er reprise-juleheftene NTF-sjefen snakker om. Av fjorårets beholdning fant bare Fidus, Kristin og Håkon, Nils og Blåmann, Vangsgutane, Smørbukk og Tuss og Troll nåde for Hvidstens kritiske blikk.

TS

Med flest baller i lufta

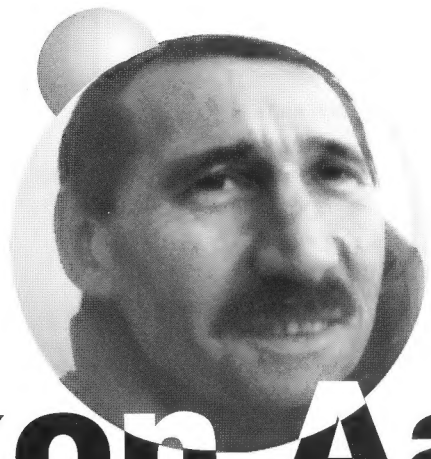

Håkon Aasnes

- Norges mest produktive serieskaper

Håkon Aasnes - i mer enn 20 år har han vært en av Norges mest produktive og leste tegnere. Fremdeles når han ukentlig et publikum på flere hundre tusen mennesker. Smørbukk-tegneren? Nei, på langt nær! Aasnes har også tegnet Fantomet, Donald og nærmere 20 andre serier.

Aasnes, som forøvrig fylte 50 år i fjor, sitter allerede og venter da jeg kommer vinterfrossen inn på Stortorvets Gjæstgiveri i Oslo. Innerst i et hjørne har han funnet et stille bord. Foran ham står en halvtømt halvliter. Han rekker ut en solid neve og hilser. Fast blikk, bart, skjeggstubb, bakoverstrøket hår.

- Jeg tok et tidlig tog, forklarer han og nikker mot glasset.

Aasnes er født, oppvokst og bor fortsatt i Aurskog, en Akershus-kommune med rundt 13.000 innbyggere, ikke langt fra Lillestrøm. Han har kone og fire døtre.

- Ja, det er Lillestrøm vi heier på når det er fotballkamper. Det finnes ikke noe bedre i nærheten, sier Aasnes og kommer med ett av sine forsiktige smil.

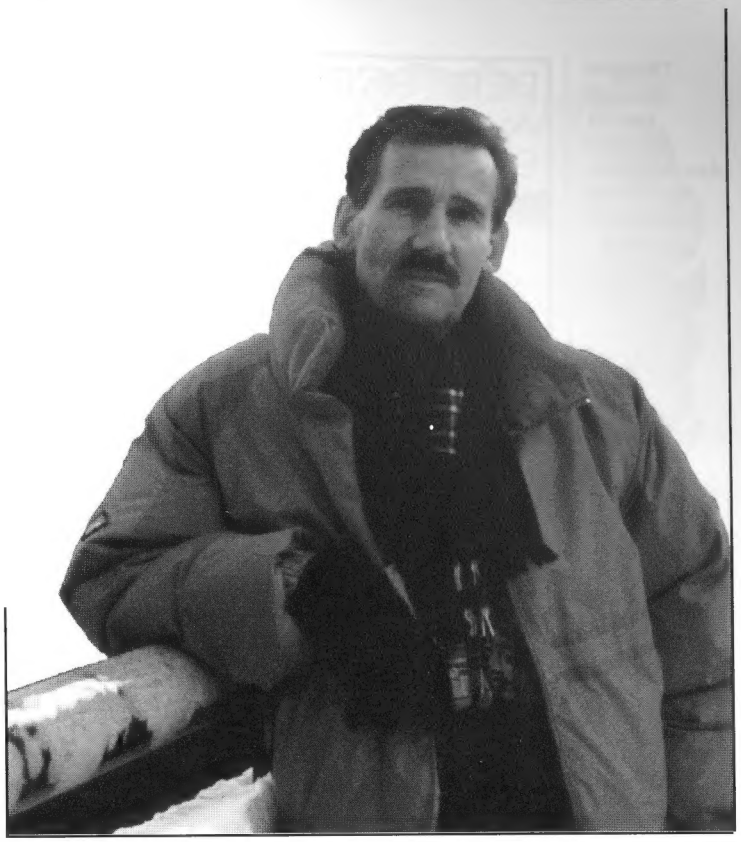

Over:
Håkon Aasnes - med flere baller i lufta enn de fleste.

Bereist altmuligmann

Men den som tror at Aanes er en heimføding tar feil. Aasnes reiste nemlig nesten så langt som det er mulig før han ble tegner på heltid.

- Jeg vokste opp i et miljø hvor få visste noe som helst om tegneserier. Du skulle helst ikke si at du leste slikt. Når de andre tenåringene var ute og badet, satt jeg inne og tegnet, forteller Aasnes.

I følge Norsk Barneblad tegnet lille Håkon 100 sjøl-dikta Fantomet-striper sommeren etter at han hadde fylt sju år.

- Men jeg var hele 29 år før jeg fikk solgt den første serien - Seidel og Tobram, til Bulls. Jeg startet den på gutterommet, som 17-åring. Serien begynte først å gå i Telemark Arbeiderblad, Halden Arbeiderblad og Nationen. På det meste trykket 14 aviser serien.

Før dette hadde Aasnes flere til dels svært spesielle jobber. Hos Oslo skinnauksjoner sorterte han minkskinn. Han var nattevakt ved Strømmen stål og han arbeidet som snekker. Da hvalfangere i Durban i Sør-Afrika ville sette i gang båt-produksjon, dro Aasnes dit ned. Et par år senere flyttet Aasnes til Tyskland - også det i forbindelse med båt-produksjon. 29 år gammel fikk han avsluttet en reklame-utdannelse.

Avis-serie for aviser

- Hele tida ville jeg tegne, men jeg torde ikke helt å begynne med noe som syntes så usikkert.

Suksessen til Tobram og Seidel ga imidlertid Aasnes et visst grunnlag å arbeide seg opp fra - selv om...

- Jeg fikk gørr-dårlig betalt. Stykkprisen ble styrt etter de utenlandske seriene og jeg hadde egentlig ingen mulighet til å konkurrere med store syndikatserier som Fantomet og Blondie. Etter nesten 5.000 striper sluttet jeg med Tobram og Seidel for to år siden. Selv om jeg fikk positive reaksjoner fra publikum, syntes ikke redaktørene om serien. Ved redaktør-skifte rundt om ble ofte Tobram og Seidel også skiftet ut. Andre steder sluttet serien å gå på grunn av konkurser.

Øvre Smaalenene i Askim var den siste avisa som ga slipp på serien. I utgangspunktet handlet den og to journalister som er ansatt i den beryktede avisa Blekka.

- Det var sjefen på Bulls som fant på navnet på serien. Etter hvert gikk det opp for meg at jeg ikke trengte Tobram og Seidel. Mange andre og mer interessante karakterer dukket opp. I en periode lekte jeg med tanken om å skifte navn på serien. Jeg hadde faktisk episoder hvor Tobram og Seidel over hodet ikke var med.

For dem som vil lese mer om Tobram og Seidel finnes en del av deres eventyr samlet i to album utgitt av Norsk Tegneserieforum. Det første kom i 1982. Det andre ett år eller to senere.

Omtrent samtidig, i 1983, kom det første Olsenbanden-albumet med manus av Sverre Åårnes. Totalt ble det fem album med Egon Olsen og hans ikke helt overbegavende forbryter-kolleger.

- Det første albumet solgte veldig bra. De påfølgende solgte dårligere, men selv det siste solgte i 5.000 eksemplarer, og noe slikt kan vel ikke forlagene en gang drømme om i dag. Når det bare ble med fem album har det sammenheng med at Team-film ville ha så mye av kaka, og derfor sa Semic stopp. Dag Kolstad (som på denne tida jobbet i Semic - red.) mente vi kunne slippe ut av rettighetsproblemene bare ved å skifte navn på serien til Hansen-banden eller hva som helst.

Til høyre: Seidel og Tobram, klassiske Aasnes-figurer. Her i en noe eksistensiell dialog...

År med en tjukkas

Det ble det imidlertid ikke noe av. I stedet konsentrerte Aasnes seg om en liten tjukkas med et ikke helt fordeltaktig klengenavn.

- Jeg begynte å tegne Smørbukk for Norsk Barneblad. Etterhvert har det også blitt 12 julehefter. Det 13. vil øyeblikkelig være ferdig. Jeg regner med at jobben med fargelegging og alt - vil ta rundt tre uker.

Aasnes lar seg ikke merke av den måpende TEGN-redaktøren.

- Smørbukk har forøvrig fylt 50 år to ganger. Først i Norsk Barneblad og tre år senere i juleheftet. Da jeg overtok som tegner kjente jeg lite til serien. Til å begynne med syntes jeg Smørbukk var en sær og merkelig figur. Ingen vet hva han egentlig heter eller hvor han bor. Foreldrene blir bare omtalt som far og mor. Han er helt anonym. Problemet mitt var hvordan jeg skulle tilpasse Smørbukk til dagens ungdom uten at det gikk på bekostning av hva tidligere tegnere hadde lagt som grunnlag og hva leserne var vant til. Jeg måtte jo bare bruke den samme islendingen og den samme lua, og også holde meg til slikt som at han ikke er noen jentefut. Men etter hvert føler jeg at han har blitt min figur. Serien har blitt myket opp og gjort mer aktuell. For sju, åtte år siden tok vi også i bruk snakkebobler. Jeg føler at endringene har vært vellykket og at de har blitt tatt godt i mot. Juleheftet for 1992 solgte i 40.000 eksemplarer. Jeg regner med å fortsette å tegne Smørbukk så lenge jeg er yrkesaktiv.

Aasnes har samarbeidet med flere manusforfattere om Smørbukk. Øyvind Dybvad, Ivar Moe, Olav Norheim og senest Gard og Velle Espeland. I 1992 ble Aasnes forøvrig tildelt det aller første Smørbukk-stipendet på 5.000 kroner. (Se også TEGN nummer 1-92.)

Tenåring med fans

«Vi på Eiketun» er Aasnes alene om. Serien ble til etter at Bondebladet, med et ukentlig opplag på 121.00 eksemplarer, tok kontakt. Bondebladet ønsket en serie som foregikk på en bondegård og som involverte barn og dyr.

- Nå ble ikke barna så små som først tenkt, men de voksne leserne av bladet likte serien, og derfor ble den forandret til en familieserie. Hovedpersonen heter Ralle. Han fikk etter hvert en kjæreste som het Annika. Norsk Barneblad likte Annika og jeg laget derfor en ny serie basert på henne for Norsk Barneblad i 1991 (Dette skjedde etter at «Vi på Eiketun» i en periode hadde gått i Norsk Barneblad. Red.). Annika er en moderne tenåring av i dag fra en skilsmisse-familie med en far som drikker. Reaksjonene har vært enormt gode. Jeg får brev fra leserne nesten hver eneste dag. Og nesten alt er godord. Unntaket var en mor som sa opp Norsk Barneblad fordi hun ikke likte all klininga.

Med drabantby-jenta Annika har Aasnes flere ganger foretatt dristige tema-valg. Selv om han også i Tobram og Seidel var inne på omdiskuterte områder, slik som kone-import fra Østen, går han med Annika enda lenger. Her møter vi blant annet pedofile lærere.

- Annika er en vakker og tiltrekkende jente på 13, 14 år, og av den grunn detter hun ofte bort i personer som regner henne som et lett bytte. Hun er imidlertid tidlig voksen og sterk og derfor klarer hun å takle det meste.

Aasnes viser et oppriktig engasjement når han forteller om Annika. Det er tydelig at han liker serien.

- Ja, jeg liker å tegne den. Det at jeg har to tenåringsdøtre selv er kanskje med på å gjøre den

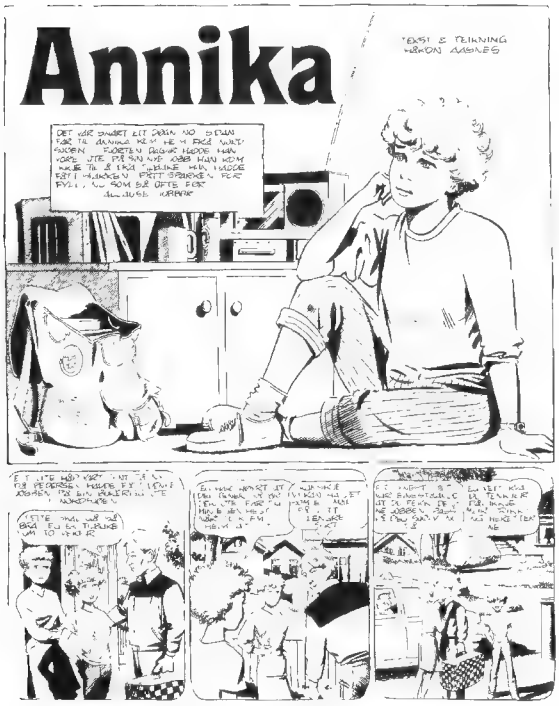

veldig nær. Jeg henter mye fra det de opplever til daglig.

Hvert eneste nummer av Norsk Barneblad har to sider med Annika. I tillegg finner vi også Smørbukk og også flere andre av Aasnes sine figurer der. Ja, han har vel nærmest blitt å regne som en hustegner der.

Småjenter og vikinger

- Hanna er en liten, vimsete jentunge. En parallell til Albert Åberg. Første gang hun var med i Norsk Barneblad var 1. november 1993. Hun har blitt til mest for å få kabalen til å gå opp. Av og til er det nødvendig med en side her og der for å få fylt ut bladet - og da blir det bruk for Hanna.

Brage Breiskalle er vel så langt ifra uskyldige, underlige Hanna som overhodet mulig. Serien går i det månedlige medlemsbladet til 4H, ved navn «4H-klubben». Hovedpersonen er en viking, men serien er langt fra noen typisk viking-serie. Trellen Knark oppfinner stadig vekk vindmøller, fjernsynsapparatet, radioen og andre anakronistiske gjenstander, mens husbonden tror at Knark ikke er annet enn dum.

- Også denne serien ble til på bestilling, forteller Aasnes.

- «Miljø-detektivene» er en annen av seriene jeg regner blant mine 18 hovedserier. Den gikk i Aftenpostens søndagsutgave og ble laget i samarbeid med Bente (Blekkulf) Roestad.

Andre serier Aasnes regner blant sine viktigste serier er Formann Olsen, Zanthar og Kråka Konrad.

I 1976, 1977 og 1978 kunne Norges mange hundre tusen Donald-lesere oppleve flere serier om verdens mest berømte and ført i strek av Aasnes.

- Men jeg skrev nok likevel flere manus enn jeg tegnet serier. Jeg signerte imidlertid ingen ting, så for en utenforstående er det ikke enkelt å finne ut hva jeg står bak. Nå er ringen på en måte sluttet, for på nytt har jeg Donald-tegninger til vurdering hos Hjemmet. Svenn Erik Søland har sendt dem videre til Gutenberghus. Det fine med Donald er all farten og spenningen. Serien er aldri stillestående.

Ånden som gikk feil

Begeistringen for Ånden som går er likevel himmelvidt mye større.

- Fantomet var yndlingsserien min. Det var den jeg vokste opp med. Den vakte min interesse for selv å tegne serier. McCoys strek fascinerte meg lenge før jeg lærte å lese. Han hadde de gyseligste skurker med skurekostsveis og sigarettsneiper. Jeg gremmes over hvor serien tok veien. Fantomet giftet seg og flyttet til et tre!

Aasnes rister betenkt og vantro på hodet. Det norske Fantomet-bladet leser han ikke lenger. I stedet abonnerer han på den australske utgaven.

- Mens Semic kjører forkortede og til dels omtegnede versjoner av de klassiske seriene av McCoy og Moore, er det det originale Fantomet i det austral-

Øverst: *Annika - slik hun så ut i debuten i Norsk Barneblad.*
Underst: *Vi på Eiketun var forløperen til Annika.*

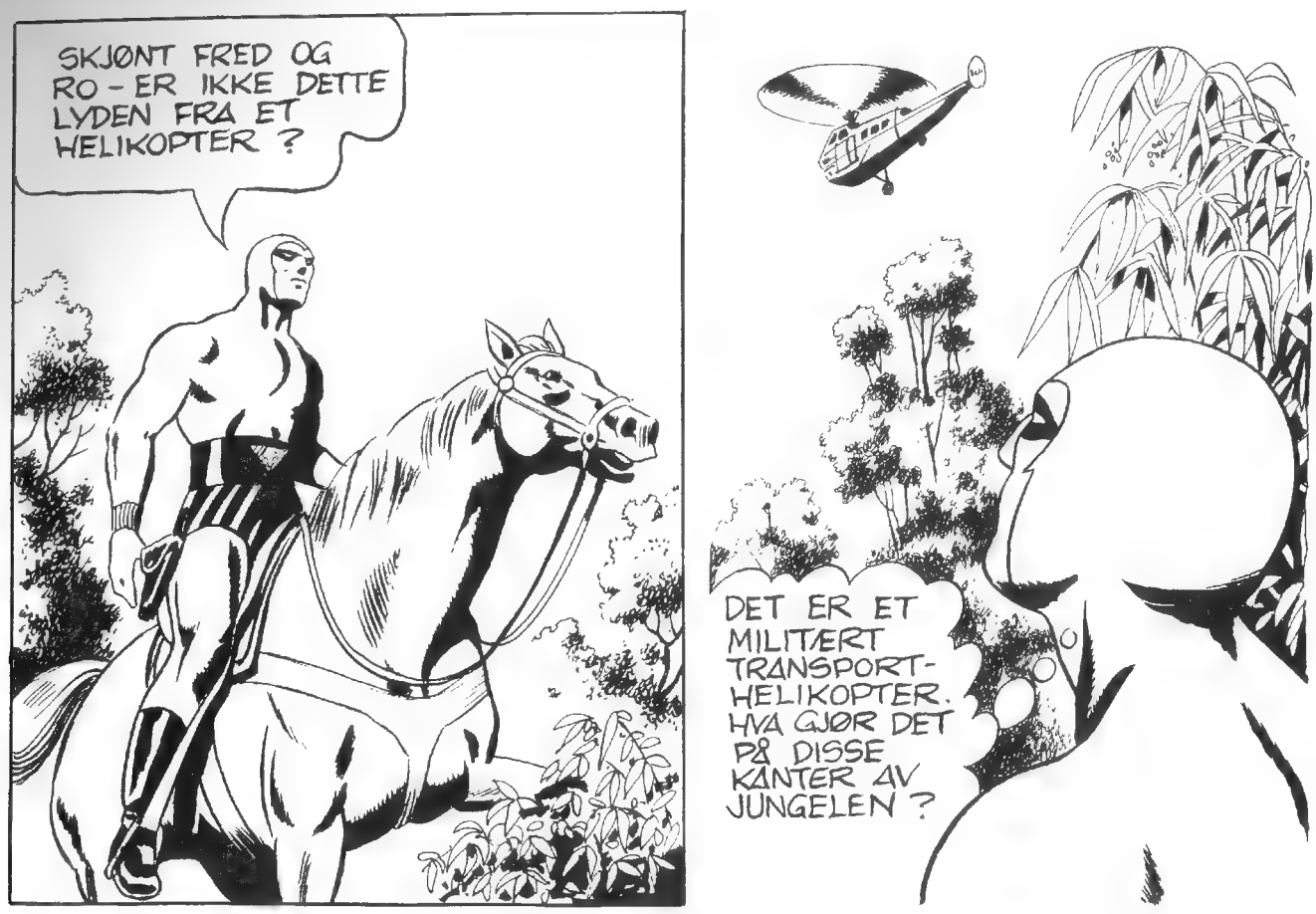
SKJØNT FRED OG RO - ER IKKE DETTE LYDEN FRA ET HELIKOPTER ?
DET ER ET MILITÆRT TRANSPORT-HELIKOPTER. HVA GJØR DET PÅ DISSE KANTER AV JUNGELEN ?

Over: Ånden som går på norsk - motvillig ført i moderne strek av Håkon Aasnes.

ske bladet. Ikke en tøddel er det forandret på. Dagsstripene er nøyaktig som de var. Og selv om siste bildet fra en lørdagsstripe er nesten nøyaktig likt det første fra mandagsstripen, er det ikke fjernet, Her er alt med.

- Fantomet har ikke vært noe etter Moore og McCoy. Valve? Fy! Stor fy!

Like fullt tok Aasnes med manus fra Eirik Ildahl, sjansen på å lage en Fantomet-serie på 80-tallet. Den kom på trykk som bi-serie i nummer ti, 1982 under navnet «Avsløringen».

- Prøvetegningene var tegnet slik McCoy gjorde det. Da var ikke Semic interessert. Jeg måtte prostituere meg og tegne som Barry. Han er i og for seg en eminent tegner, men han mangler helt det udefinerbare som gjorde McCoy og Moore så fantastiske.

Aasnes sier han aldri vil tegne Fantomet igjen. Til det har serien forfalt for mye.

- Fantomet skulle ha vært ugift fortsatt. Han skulle ha bodd i hula si. Eden, Fantomets klippe og alt det der skulle ha vært kuttet ut. Det eneste som er godkjent er Jungelpatruljen. Og farger? Nei - bare raster.

Kulturpris og reklame

I 1982 fikk Aasnes Norsk Kulturråds tegneseriepris for «Fra skolebenk til gårdsarbeid» - en serie utgitt av Selskapet for Norges Vel. Slike enkeltstående oppdrag har det vært utallige av opp gjennom årene. Han har blant mye annet laget illustrasjoner for Vi menn, Hjemmet og Norsk Ukeblad. I fjor tegnet Aasnes et 24 siders hefte om astma-medisin til manus av Semic-kjenningen Haakon Isachsen. Årsaken til at Aasnes utfører slike oppdrag er rett og slett at han er avhengig av dem for å kunne få en noenlunde anstendig årslønn.

- Jeg har ikke råd til å gi slipp på en eneste av seriene mine. Men jeg har heller ikke råd til å si nei til reklameoppdrag og illustrasjonsoppdrag som dukker opp. Av den grunn forsøker jeg alltid å ligge veldig godt på forskudd, slik at jeg på sparket kan gjøre nye ting. Å ligge 20 uker på forskudd i forhold til utgivelsene er ikke uvanlig. En gang lot jeg det gå ned i fem uker, men da fikk jeg telefon med spørsmål om jeg levde.

- Jeg er klar over at jeg ligger på et vippepunkt mellom kvalitet og kvantitet, men skal jeg ha dette som yrke må jeg bare finne meg i det. Den store produksjonen går likevel ikke på bekostning av min utvikling som tegner. Jeg kan gremme meg over tegninger som jeg laget for bare fem år siden. Som tegner blir du aldri utlært. Det er egentlig som en slags livseliksir - å vite at du er blitt 50 år, men stadig under utvikling. Jeg har ikke nådd noe mål. Det er stadig nye muligheter til utvikling.

For å rekke alt det han rekker, står Aasnes opp klokka 06.00 fem dager i uka. Det er han som jager kona på jobb og ungene på skolen. Klokka 08.00

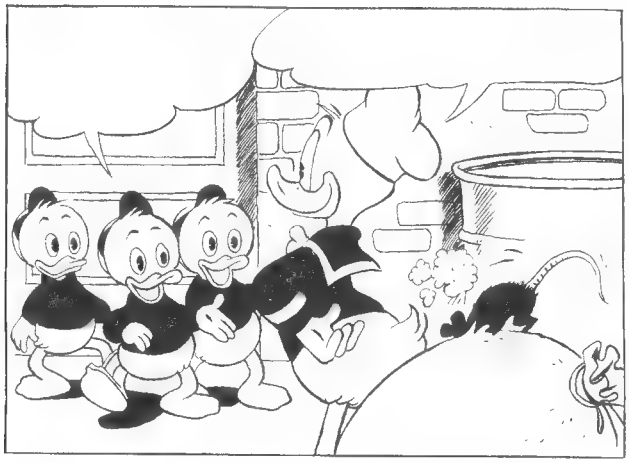

setter han seg til ved skrivebordet. Der blir han sittende til 15.00 - 15.30.

- Da er jeg som regel utbrent for dagen. Da må jeg lade opp batteriet. Selv om jeg kan koble om, tegner jeg helst bare en serie i løpet av en dag. Jeg klarer en side med Annika eller en side med Smørbukk. Da jeg tegnet Tobram og Seidel var jeg oppe i fire striper på en dag. Men det er et ekstremt tilfelle. Det var den lave prisen som tvang meg til dette.

Ideene faller ned over Aasnes nesten raskere enn han klarer å tegne dem - på tross av sin ekstreme produktivitet.

- Når jeg lager en side får jeg som regel ideen til fire, fem nye. Som regel skriver jeg manuset først, men ikke alltid. De mange ideene jeg får underveis gjør at jeg egentlig trives best med bare en grov manus-messig tråd å holde meg til. På den måten kan jeg benytte meg av nye innfall som dukker opp under veis. Charles Dickens gjorde det på samme måte. Jeg føler meg fortvilet hvis utgiveren forlanger et fullstendig manus først. Han vil likevel ikke kjenne det igjen som ferdig serie.

Uutgitt mangfold

Mangel på utgivere har ellers medført at en stor del av Aasnes sin produksjon aldri har sett dagens lys.

- Jeg har haugevis av fullendte og ufullendte serier som ikke er blitt publisert. Temamessig har jeg vel vørt innom det meste, fra science fiction til viking-serier... Jeg har en halvferdig serie om slaget ved Stalingrad, en serie om reisen inn i et sort hull... Jeg vet ikke hva som skjedde etter at hovedpersonene reiste inn i det sorte hullet. Verken de eller serien kom noen sinne ut igjen. Ja, western-serier er vel det eneste jeg ikke har prøvd meg på. Jeg forleste meg på det som guttunge. Nå har jeg ingen sans for det lenger. Når jeg ikke har funnet utgivere har jeg ofte ikke orket mer av serien. Andre ganger har helt andre grunner vært årsak til at seriene aldri har blitt publisert.

Som Halfdan Svartes Saga, som Aasnes leverte til Vi Menn for vurdering. Samtlige sider ble rotet bort. Aasnes fikk imidlertid erstatning. 1.200 kroner siden. Hadde serien blitt trykt ville betalingen ha vært 800 kroner siden. Men da ville han selvsagt ha sittet igjen med originalene.

Første Nordmann

I 1976 ble Aasnes som eneste nordmenn, beæret med en plass i The World Encyclopedia of Comics.

- Jeg står aller først. Men det at jeg fikk plass sier mer om innsatsen fra Bulls side enn om meg som tegner. Bulls fikk nemlig en oppfordring om å komme med navn på norske tegnere. Etter som jeg var knyttet til Bulls på den tida nevnte de mitt navn - og så tok de seg ikke bryet med å nevne flere, sier Aasnes før han beskjedent tilføyer:

- I den neste utgaven var jeg ikke med.

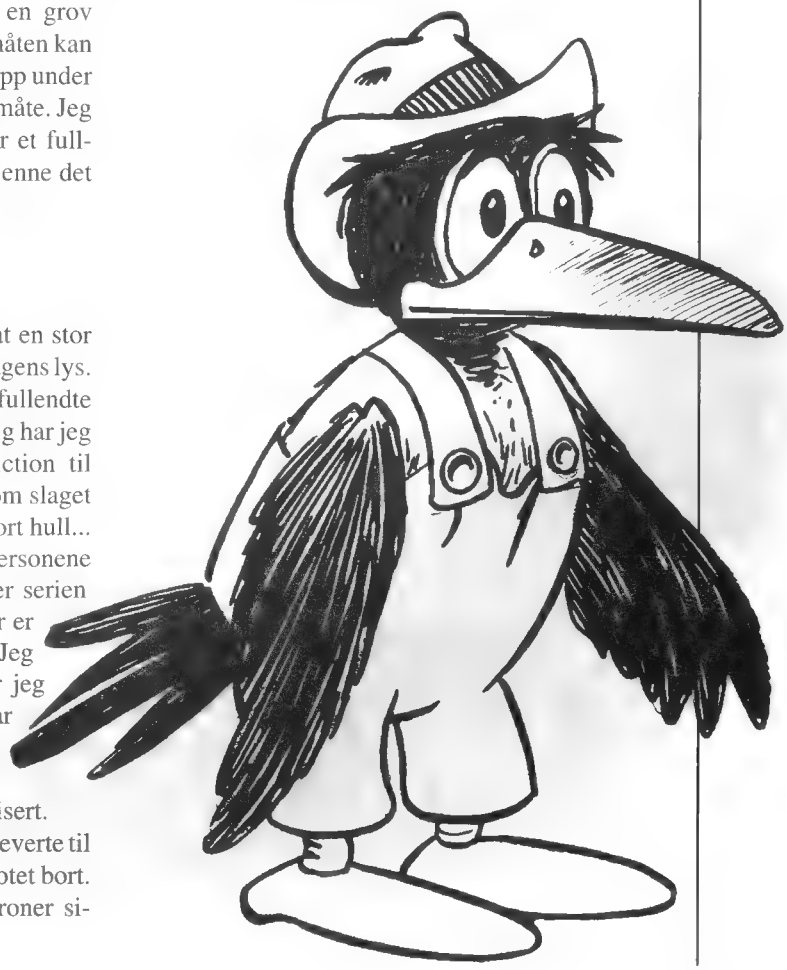

Over:
Slik ser Donald ut i Aasnes sin 1993-versjon.
Under:
Konrad, nok en av figurene fra Vi i Eikebygda som opptrer i egen serie, skuer mot de neste sidene. Der finner han Galleri Aasnes!

GALLERI AASNES

Utvalgte arbeid fra Norges mest produktive serieskaper.

Send med noen upubliserte striper eller noe, var oppfordringen. Og postkassa ble sprengt... Vi håper at våre lesere vil ha glede av å studere disse serie-eksemplene. Vi kjenner imidlertid ikke alle seriene, men de eldste er fra sent på 60 - tallet! De nyeste fra i fjor.

OG LIVET VAR EN UAVBRUTT KAMP FOR TILVÆRELSEN
ÅNDER I SJØEN - HØR MEG! VÅRE KROKER OG GARN HAR ALT FOR LENGE VÆRT UTEN FISKEFANGST

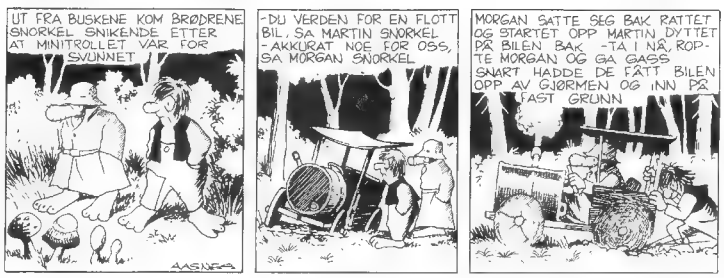
UT FRA BUSKENE KOM BRØDRENE SNORKEL SNIKENDE ETTER AT MINITROLLET VAR FORSVUNNET
-DU VERDEN FOR EN FLOTT BIL, SA MARTIN SNORKEL
-AKKURAT NOE FOR OSS, SA MORGAN SNORKEL
MORGAN SATTE SEG BAK RATTET OG STARTET OPP MARTIN DYTTET PÅ BILEN BAK. -TA I NÅ, ROPTE MORGAN OG GA GASS SNART HADDE DE FATT BILEN OPP AV GJØRMEN OG INN PÅ FAST GRUNN

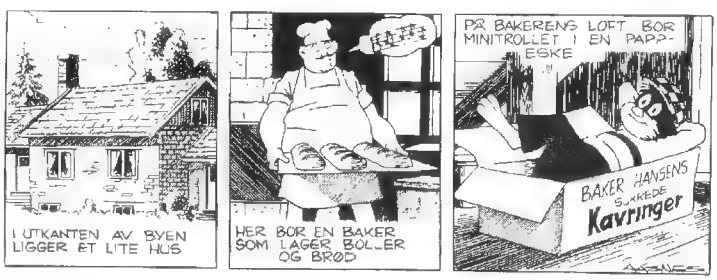
I UTKANTEN AV BYEN LIGGER ET LITE HUS
HER BOR EN BAKER SOM LAGER BOLLER OG BRØD
PÅ BAKERENS LOFT BOR MINITROLLET I EN PAPP-ESKE
BAKER HANSENS SYKREDE Kavringer

ZANTHAR
32
-DET SER UT TIL Å BLI VANSKELIG Å FÅ TAK I OBERST AVRODES!
-MEN JEG MÅ PRØVE!
-HEI, HVA ER DETTE?
- ØPP!!
-HVA ER DET FOR NOE BRÅK MED LIVVAKTENE?

H. AASNES
FANTOMET
TVEKAMPEN
I MANGE DAGER HAR INNFØDTE FRA ALLE KANTER AV JUNGELEN VÆRT PÅ VANDRING MOT ET FELLES MÅL —
— ARENAEN I TIGERDALEN !
— FANTOMETS OG JUNGELFOLKETS ARENA — HVOR GIGANTISKE TVEKAMPER PÅ LIV OG DØD HAR VÆRT UTKJEMPET I ÅRHUNDRER.
FRA DE DYPE SKOGER KOMMER FANTOMET OG HANS BANDARER TIL TIGERDALEN.
FRA ENDA FJERNERE JUNGELSTRØK ANKOMMER EN ANNEN CELEBRITET, — TARZAN — APENES KONGE !
TO AV TEGNESERIEVERDENENS GIGANTER MØTES FOR FØRSTE GANG — TIL EN TVEKAMP SOM VIL GÅ OVER I HISTORIEN —
HUNDRETUSENER JUNGELFOLK HOLDER PUSTEN I ÅNDELØS SPENNING —
— DA GONGONGEN GÅR.
HEIA!
HEIA!
HEIA!

ZANTHAR

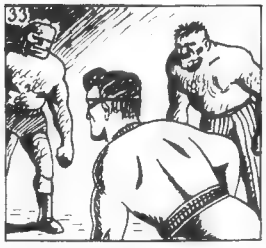

ZANTHAR HOPPER NED FORAN DE TO KJEMPENE SOM IKKE VET HVA DE SKAL TRO —

— MEN SÅ GÅR DE LØS PÅ ZANTHAR SOM ET TORDENVÆR !
— TA IMOT !

SELVOM DET VAR ET VOLDSOMT SLAG ZANTHAR FIKK, ER HAN ENNÅ MED PÅ NOTENE —

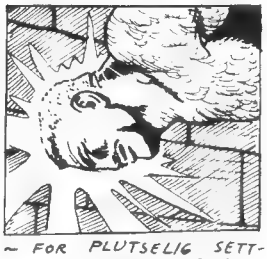

— FOR PLUTSELIG SETTER HAN EN AV SKURKENE UT AV SPILL !
— AAAUUH !

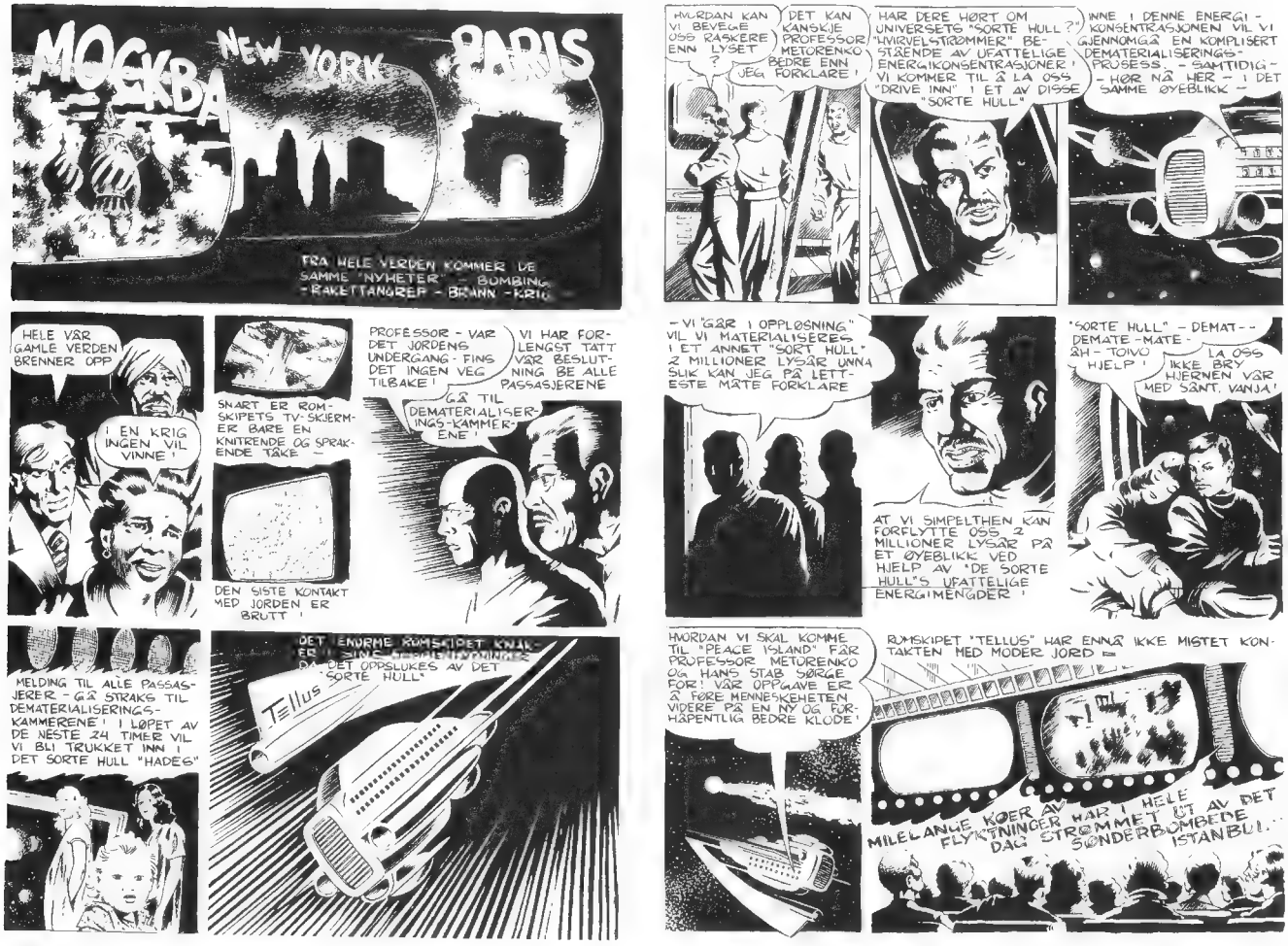
MOSKVA
NEW YORK
PARIS
FRA HELE VERDEN KOMMER DE SAMME "NYHETER" - BOMBING - RAKETTANGREP - BRANN - KRIG
HELE VÅR GAMLE VERDEN BRENNER OPP
I EN KRIG INGEN VIL VINNE!
SNART ER ROMSKIPETS TV-SKJERMER BARE EN KNITRENDE OG SPRAKENDE TÅKE -
DEN SISTE KONTAKT MED JORDEN ER BRUTT!
PROFESSOR - VAR DET JORDENS UNDERGANG - FINS DET INGEN VEG TILBAKE!
VI HAR FORLENGST TATT VÅR BESLUTNING BE ALLE PASSASJERENE GÅ TIL DEMATERIALISERINGS-KAMMERENE!
MELDING TIL ALLE PASSASJERER - GÅ STRAKS TIL DEMATERIALISERINGS-KAMMERENE! I LØPET AV DE NESTE 24 TIMER VIL VI BLI TRUKKET INN I DET SORTE HULL "HADES"
DET ENORME ROMSKIPET KVAL-ER I SINE GRUNNLEGGENDE BE-STANDDELER DA DET OPPSLUKES AV DET "SORTE HULL"
Tellus
HVORDAN KAN VI BEVEGE OSS RASKERE ENN LYSET ?
DET KAN KANSKJE PROFESSOR METORENKO BEDRE ENN JEG FORKLARE!
HAR DERE HØRT OM UNIVERSETS "SORTE HULL"? "HVIRVELSTRØMMER" BESTÅENDE AV UFATTELIGE ENERGIKONSENTRASJONER! VI KOMMER TIL Å LA OSS "DRIVE INN" I ET AV DISSE "SORTE HULL"
INNE I DENNE ENERGI-KONSENTRASJONEN VIL VI GJENNOMGÅ EN KOMPLISERT DEMATERIALISERINGS-PROSESS. - SAMTIDIG - HØR NÅ HER - I DET SAMME ØYEBLIKK -
- VI "GÅR I OPPLØSNING" VIL VI MATERIALISERES I ET ANNET "SORT HULL" 2 MILLIONER LYSÅR UNNA SLIK KAN JEG PÅ LETTESTE MÅTE FORKLARE
AT VI SIMPELTHEN KAN FORFLYTTE OSS 2 MILLIONER LYSÅR PÅ ET ØYEBLIKK VED HJELP AV "DE SORTE HULL'S UFATTELIGE ENERGIMENGDER!
"SORTE HULL" - DEMAT-DEMATE-MATE-ÅH-TOIVO HJELP!
LA OSS IKKE BRY HJERNEN VÅR MED SÅNT, VANJA!
HVORDAN VI SKAL KOMME TIL "PEACE ISLAND" FÅR PROFESSOR METORENKO OG HANS STAB SØRGE FOR! VÅR OPPGAVE ER Å FØRE MENNESKEHETEN VIDERE PÅ EN NY OG FORHÅPENTLIG BEDRE KLODE!
ROMSKIPET "TELLUS" HAR ENNÅ IKKE MISTET KONTAKTEN MED MODER JORD -
MILELANGE KØER AV HAR I HELE FLYKTNINGER DAG STRØMMET UT AV DET SØNDERBOMBEDE ISTANBUL...

SOMMEREN ETTER FRODES KAMP MED BJØRNEN, DRO HAN OG FAREN, EIRIK HJALTE UT TIL KYSTEN PÅ HANDELSFERD

ZANTHAR

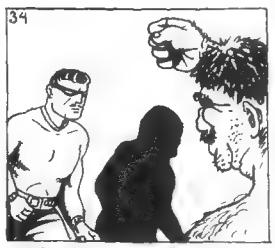

- SÅ, NÅ VAR DET OSS TO IGJEN, DA!
- JEG SKAL KNUSE DEG, DIN LUS!

- HVA ER DET LIVVAKTENE MINE SLOSS OM NÅ DAG DE SKAL NÅ BESTANDIG KRANGLE MED HVERANDRE!

- TA IMOT!
- HUFF DET VAR NÆRE PÅ!

DA HITLER DEN 22. JUN. 1941 SATT SIN KRIGSMASKIN RULLE INN I SOVJET-RUSSLAND REGNET HAN MED Å HA TVINGET DEN RUSSISKE BJØRN I KNE I LØPET AV SOMMEREN OG HØSTEN.
SLIK SÅ DET OGSÅ UT TIL Å GÅ, MEN DA DEN NÅDELØSE RUSSISKE VINTER SATTE INN, "FROS" FRONTENE FAST DEN TYSKE OFFENSIV VAR STOPPET OPP.

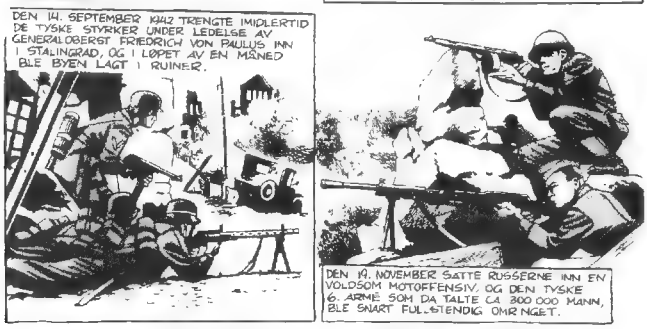
DEN 14. SEPTEMBER KOM TRENGTE IMIDLERTID DE TYSKE STYRKER UNDER LEDELSE AV GENERALOBERST FRIEDRICH VON PAULUS INN I STALINGRAD, OG I LØPET AV EN MÅNED BLE BYEN LAGT I RUINER.
DEN 19. NOVEMBER SATTE RUSSERNE INN EN VOLDSOM MOTOFFENSIV, OG DEN TYSKE 6. ARMÉ SOM DA TALTE CA. 300 000 MANN, BLE SNART FULLSTENDIG OMRINGET.

FOR Å FÅ FORSYNINGER AV MAT, AMMUNISJON OG DRIVSTOFF, VAR DEN OMRINGEDE ARMÉEN NÅ AVHENGIG AV AT DET BLE FLØYET INN AV GØRINGS LUFTWAFFE.
DA DE TYSKE FLYENE TOK AV IGJEN FRA FLYPLASSEN PITOMNIK, VAR DE FYLT OPP AV SÅREDE SOLDATER SOM SKULLE EVAKUERES.

BARNA TOK KRÅKEUNGEN MED SEG HJEM OG BANDASJERTE VINGEN DENS.
DE SNEKRET BUR OG STELTE FOR DEN LILLE KRÅKEUNGEN PÅ ALLE MÅTER.
TENK- DEN LÆRTE TILOG MED Å SNAKKE NOEN ORD. KRÅKEUNGEN BLE HETENDE KONRAD !
KRR AA - KONRAD !

KONRAD BLE HELT BRA IGJEN, OG UNGENE SYDDE KLÆR TIL HAM.
KRÅKEUNGEN VOKSTE OPP BLANDT BARNA OG TOK ETTER DEM BÅDE I SNAKK OG OPPFØRSEL. KONRAD BLE ALDRI NOEN ORDENTLIG KRÅKE !
FILLEMÅL !

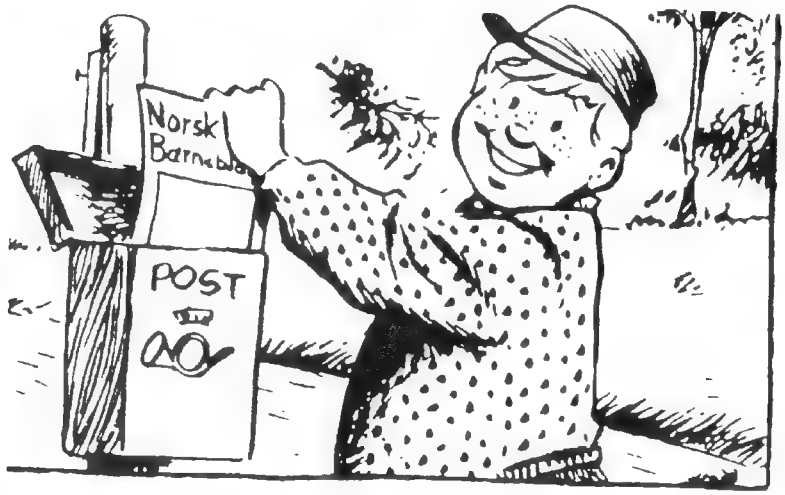

ZANTHAR

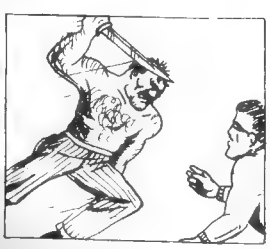

KJEMPA GRIPER ET SVERD FRA VEGGEN.
-NÅ KAN DU GE DIN SISTE BØNN!

MEN IGJEN SPRETTER ZANTHAR TILSIDE, OG DET FARLIGE HUGGET BLIR PLANTET I STEINGOLVET

ARNE AND DONALD DUCK

Donald finnes ikke lenger, Arne har tatt over. Jeg har vurdert å stevne Disney for plagiat, sier Charlie Christensen med en liten latter

Vi er på Serie Expo -93 i Stockholm. Det kryr av folk. Jeg får huket tak i faren til Arne And før han skal på podiet og snakke til fansen.

Vi har snaue femten minutter på oss. Kort tid til å sammenfatte 10 år med en av Sveriges mest spesielle og spennende seriefigurer. Forlaget Tago, som gir ut Arne And i albumform, skal i kveld feire Arnes jubileum på behørig vis - hvis man har husket å handle innen stengetid...

- Hvordan skal det gå med Arne, hvis dere kommer inn i EF og Systembolaget blir stengt?

-Det går ikke, det. Det vil bli like paradoksalt som å velge vann i ørkenen. Arnes forutsetning er jo Systembolaget, så jeg er vel litt urolig for min egen framtid. Det er en av Arnes eksistensvilkår at man ikke kan få seg en enkel pils når man har lyst til en.

Sprit og pupper

Arne And er en mislykket og blakk poet, med en svakhet for øl og jenter med store pupper. Etter inntak av det første og i frustasjon over aldri å ha suksess med de siste, roper han ut sine kyniske og rabiate meninger om et samfunn som han laster for det meste.

- En paranoid bråkmaker, en patetisk revlusjonsromantiker, en oppdatert kynisk Donald. Hvordan kom du på ideen?

-Det var et veldig Stockholmsk fenomen, et vertshus som het Det Røde Rummet. I den epoken hvor jeg kom der, fra 1975 til -83 når de stengte, var det nesten kun kvasi-revlusjonere og pseudo-intellektuelle som var der. Det var fantastisk dette stedet og folk oppførte seg på en måte som minnet meg om Kalle Anka (Donald Duck). Arne And var fra starten ev en parodi på alt det der.

- Helt konkret så fikk jeg ideen i badekaret. Jeg var stadig blitt refusert av redaktører som sa at mine serier var for kjedelige, for langsomme. Så jeg lå der i vannet og tenkte: OK, nå skal de få hva de vil ha! Litt underground, veldig mye sprit, mye jenter og mye kynisme.

Det var i 1983. Arne And ble straks antatt av kulturtidsskriftet 399, som dog ble lagt ned i 1985. To år senere ble Charlie Christensen kontaktet av kulturredaktøren på fagforeningsbladet «Metallarbetaren», som vile ha han til å gjenopplive Arne. Tross det at den anarkistiske anden synes å trå en del lesere på ømme tær og jevnlig skapte diskusjoner, var popularitetен uomtvistlig. «Metallarbetaren» ble plutselig kjøpt av både studenter og japper og er etter sigende det eneste fagforeningsblad i Sverige som har større opplagstall enn medlemsmasse.

Tilstanden Arne X

Arnes fysiske likhet med Donald falt Disney Productions tungt for brystet. De truet med å anlegge sak mot «Metallarbetaren» for plagiat.

Charlie Christense lot etter de første truslene Arne kommentere verden gjemt bak en avis. Men snart endret Arne totalt utseendet og trådde etter en operasjon fram som Arne X, en tynn og hengslete hakkespett. «Og slik, i mars 1989, skimtet verden for alle sanne moralisters nye talsmann», skrev Arnes far, Alexander Barks, etter forvandlingen.

I løpet av det neste året vendte dog Arne langsomt, men sikkert tilbake til sitt eget trauste ande-utseende, bortsett fra nebbet, som stadig var tynt og spisst.

- Det var faktisk min redaktør på «Metallarbetaren», Eddie Pröckl, som fikk ideen til løsnebbet. Vi hadde diskutert det første nebbet, det spisse du vet. Det var bare for å kule ned det hele en stund. Vi visste hele tiden at Arne snart skulle komme tilbake til orginalutseendet - det var liksom en temporær strategi, helt enkelt. Og jeg synes at det er helt på linje med hvordan Arne er. Truer du Arne med juling, så stikker han. Han er en overlever. Som jeg ser det så er det en helt nydelig og spennede del av Arnes livshistorie.

Så jeg kjøpte et løsnebb hos Butterick's i Stockholm og ga den til Arne, ingen kan vel saksøke noen for å kle seg ut. Kvitteringen har jeg stadisg, hvis det skulle bli rettsak... Disney ville stoppe serien, men hverken Pröckl eller jeg vurderte noen gang den muligheten.

Forrige side: *Filosofi for videregående.*
Over: *«Det er verst når man har gjort en serie man er fornøyd med», forteller Charlie Christensen*

Over: *Charlie Christensen var mer enn halvt dansk under EM i fotball i juli -92, som Arne And, nærmest gammeldansk.*

- Er Arne i slekt med Donald Duck?

- Han ER Donald! Dvs. Donald finnes ikke lengre, fordi Arne har tatt over. Jeg har virdert å stevne Disney for plagiat, sier Charlie, med en liten latter. En dårlig plagiat dessuten, tilføyer han ettertenksomt.

- Skal du treffe Carl Barks om han kommer til sommeren?

- Det går jeg ut ifra. Det blir som å treffe Gud.

Selvmord og livsglede

Hans Christensen alias Charlie Christensen alias Alexander Barks. Det første er dåpsnavnet. Neste er kallenavnet, og det tredje er tydelig nok et kunstnerpseudonym, som inneholer en liten hyllet til Gud sjøl, Carl Barks.

Charlie Christensen er en dansk svenske bosatt i Spania og oversatt til norsk (2 album på No Comprendo Press).

-Halvt dansk. ja, etter dansk far. Jeg har vært dansk statsborger hele livet, det er så greit på mange måter, selv om man er svensk. Arne blir forresten oversatt til dansk nå. Men den selger ikke så bra. Jeg tror det har noe med alkoholpolitikken deres å gjøre.
I Norge selger den jo bra, m,en dere har jo også en restriktiv alkohol-politikk - vinmonopol og det.

Charlie Christensen sitter avslappet tilbakelent og snakker. Verdensvant og reservert. En årgang 1957 med suksess og selvtilltit på plass.
- Hvordan går det an å lage en serie som er så veldig svensk, så veldig stockholmsk og være bosatt i Spania?
- Du mister visse detaljer, men samtidig har du et perspektiv sm du ikke hadde tidligere. De spesielle stockholmsforetreelsene blir enda tydligere. Jeg synes Arne And har blitt bedre etter at jeg flyttet til Spania. Her oppe går det jo ikke an å se skogen for bare trær. Nå kan jeg se den svenske angsten i en sammenheng jeg ikke så tidligere. Jeg tror alle jeg kjenner har angst. Alle har på et eller annet tidspunkt i deres liv tenkt på å begå selvmord.

Kanskje jeg ser det nå, når jeg bor i et land hvor livsglede er tillatt. det er den jo ikke her i Norden, tilføyer han med et bredt smil, så det blinker i en gulltann.
-Vi i Sverige har lykkes å utvikle en masse rare attityder. Vi har ikke lov å la oss imponere av andre mennesker eller synes om folk. Vi skal hele tiden vise at de er oss likegyldig. «Ingen og ingenting er det som påvirker MEG!» Liksom.

Krille er gift

Det meste av tiden driver Arne rundt i Stockholm, fra pub til pub, hvis han da ikke sitter solid forankret på stamkafeen Zeke's bar sammen med vennene Krille, sigge og Mikke.

- Figurene Krille Krokodille, Sigge Pigg og Mikke Misere startet som karikaturer av venner, men så har har de jo etterhvert fått sitt eget liv. Karakterene bygger på vennene som de var da figurene ble skapt, men det er det lite igjen av. Krille Krokodille, altså mennesket i virkeligheten, han er gift og har barn nå og allting - det går det jo ikke an å beskrive, det blir for kjedelig.
- Dialogene kan bygge på noe som noen har sagt eller vi kanskje har diskutert. Vanligvis er det slik at når jeg skal gjøre en ny serie så tar jeg for meg et argument, et politisk problem, et fenomen eller hva det nå kan være. Og da lar jeg figurene agerer rundt det emnet.
- Noen gang er det en kommentar eller en ide som kommer fram når vi sitter på puben. Det der var bra! Kan jeg få bruke det? Så sier de: Ja, men la meg få en øl da!

Det er deres royaly.
Igjen glimter det vennlig i tannen.

Jeg er ikke serietegner

I 1980 var Charlie på ferie i Spania, møtte en jente og ble så forelsket at han bløe nede i syden og bosatte seg i Pamplona.

- Du sitter og jobber i Spania - og sender orginaler med posten?

- Ja og de har ennå ikke kommet bort. Bank i bordet en - to - tre!

- *Rekommandert naturligvis!?*

- Ehh, nei, jeg gjør ikke en gang det - for da kan det se ut som det er no verdt. Jeg sender det bare ekspress. Jeg er alltid sent ute i forhold til Deadline - for å være så aktuell som det overhodet går an.

Avis-serier er den absolutt beste formen for meg, fordi det er mulig å være aktuell. Det er jo en uhyre kort produksjonstid, så man kan være veldig direkte i sin satire.

Jeg betrakter meg ikke som serietegner, men som satiriker.

- Når jeg har levert en serie tar det alltid en viss tid å komme i gang igjen. Om du leverer en side i måneden, eller som det var tidligere - to sider i måneden - så er det likevel nytt hver gang. Jeg er livredd. Hver gang tror jeg det er slutt. Det er verst når man har gjort en serie man er fornøyd med og skal starte med en ny - det går ikke, man er helt utkjørt. Slutt som artist. Slutt som kunstner. Jeg henger på puben eller glaner tomt på do-veggen. Hater alt, synes det er en dritt-jobb. Til en ny ide begynner å forme seg.

-Når en ide har formet seg, hvordan jobber du da?

- Jeg skriver storyen først. Det er det interessante, det jeg liker - å finne på. Å tegne er kjedelig.

En gang i blant når jeg har dårlig med tid og bare må kaste meg ut i det, tegner jeg rute for rute. Det blir sjeldent bra. Det er sånt man merker. De beste historiene er dem som jeg har jobbet med.

En gang iblant så går det på rent rutine. Så jobber jeg med det som jeg kaller sentrering. Jeg har en inndeling ut ifra midtlinjen, så lar jeg alle bildene utstråle der ifra, på en måte. Det gjør man bare for å kunne tegne så fort som mulig, da går det på rutine, det håndtverksmessige tegnearbeid.

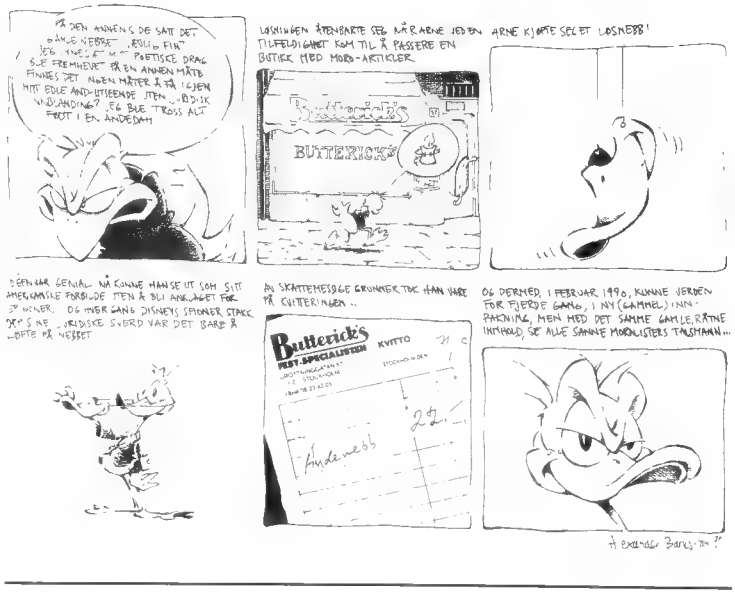
LØSNEBBEN ÅTENBARTE SEG NÅR ARNE JEDEN TILFELDIGVIS KOM TIL Å PASSERE EN BUTIKK MED MORO-ARTIKLER.
BUTTERICKS
Butterick's
KVITTO

ISTEDET FOR Å SY PÅ NOEN SKCCELIGE HOLMGANGER SITTER DE HJEMME I SINE YNDIGE NAGHESKJORTER OG SER PÅ PORNOVIDEOER OG KUNKER..
HHH...
JEG MENER, SIDEN FJOR TALLET HAR DET BARE VÆRT TO TYPER HENN ENTEL SÅNNE KJØNNSSELGE BEVISST DUSTER SOM ICKE TØR Å SE PÅ EN TITT Å SPØRRE HVORDAN MAN OPPLEVER DET, ELLER DEN GAMLE VANLIGE BONDEFANGEN SOM LIKTER SVETTE OG GAMMEL MØKK OG SOM ICKE ÅLER SEG FRAMPÅ FØR HAN ER DRITA FULL..
FAEN, NÅR VI KVINNEKAMPEN HAR RYDDET VEK DETTAN SÅ...E TO MAN KUNNE HA JU MORO MED TYPER SÅ VÆRE DET SEG AT DE ER LIVREDDE. SPØR MAN EN FYR OM HAN HAR NOE SOUT SALVE SÅ BLIR HAN BARE SLAPP OG FÅR KOMPLEKSER...
HHH...
"OG ER DEN IKKE IMPOTENTE SÅ SØMMER DEM FORTIDLIG. JEG MENER, JEG HAR JO GANSKE BRA PUPPER, PYNTER EG FASTE OG DET HOLDER MED AT EN FYR KNIR LITT PÅ DEM FØR AT DET SKAL GÅ FOR SEG..."
UUUAAAH
HVA ERDET MED HAN?
NEI, IKKE! HAN REPRESENTERER VEL EN TREDJE TYPE MANN..

Kommerskjør a la Arne

Arne And er utrolig populær og Charlie Christensen er uten tvil Sveriges mest prisbelønnede serieskaper med fem priser på tre år. Likevel har det økonomiske utkomme til serietegneren jevnlig måttet bli supplert av reklametegnejobber for å få endene til å møtes. Først de siste par årene synes det å lysne i tunnelen. Men fristelsen for å kommersialisere Arne har Charlie ikke falt for.

- Man kan få spørsmål om å bruke ens person, i mitt tilfelle Arne, i alle mulige desperate sammenhenger, men det har ingen interesse. Det er ikke det jeg vil. Man kunne forestille seg en resturant som ville bruke Arne som symbol, eller et firma som plutselig skal bruke ham i en reklame, men det er jeg imot, for da blir det ikke lenger ditt eget produkt. F.eks. krus eller sånt synes jeg er jævla dumt. Det har ofte ødelagt min interesse for en serie. Især når jeg det er barneserier. Smurfene f.eks. den likte jeg fra starten av, men nå spyr jeg når jeg ser alle disse dukkene, puter, leketøy, pins og alt det. Man kan ikke forbruke en vare for hva som helst.

Det siste blir understreket av en rynke i pannen. Men så lysner fjeset opp igjen i et bredt glis: -Jeg har faktisk konstruert en mekanisk Arne And som står ved en bar og har en, kun en bevegelse, hele tiden. Et glass i hånden som går opp til munnen. Og når han har gjort det ti ganger så ramler han baklengs om kull. Men det finnes i bare et eksemplar.

- *For salg?*

- Ehh, jaaa, høystbydende.

Bombad og sänkt

- Jobber du med annet serien om Arne And?

- Ja, akkurat nå hjelpe jeg Arne med hans selvbiografi, «Bombad og sänkt». Den skal komme ut i desember, og skal naturligvis bli årets julesellert. Håper jeg! (Intervjuet ble tatt i november, red.sek.)

Den har ingen tegninger, men seks fotografier. Man får blant annet se bakgården, hvor Arne ble født - vil du vite mer får du kjøpe boken og se.

Øverst: *«Det var faktisk min redaktør på «Metall-arbetaren», som fikk ideen til løsnebbet».*

Underst: *Arne And/X har en svakhet for fyldige og faste pupper. En fasinasjon som ikke er opphavsmannen Christensen helt ukjent.*

Tegneserien og Herodot

3. Selvbiografi

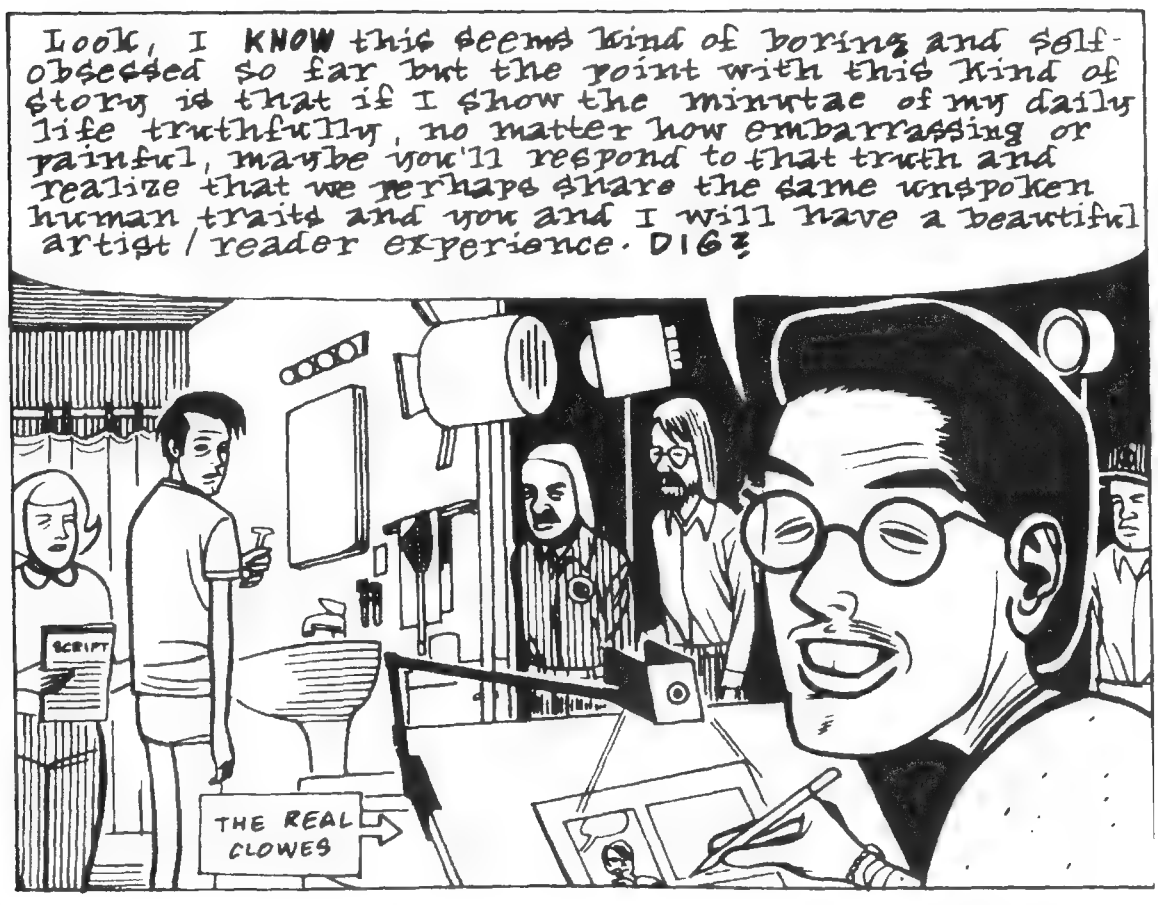
Look, I KNOW this seems kind of boring and self-obsessed so far but the point with this kind of story is that if I show the minutae of my daily life truthfully, no matter how embarrassing or painful, maybe you'll respond to that truth and realize that we perhaps share the same unspoken human traits and you and I will have a beautiful artist / reader experience. DIG?
SCRIPT
THE REAL CLOWES

TILVÆRELSENS UTHOLDELIGE LETTHET

Fortiden er så meget. Noe har vi endog opplevd selv. Dette er selvbiografiens stoff. Det er ikke bare avdankete politikere som liker å skissere sitt liv for omverdenen. Flere tegneserieskapere gjør det også. Bokstavelig talt.

Nok en dag. En ung mann er på toalettet. Han pusser tennene. Barberer seg. Han tar av seg en sokk, og lukter på den. Det hele meget rolig, i et enkelt formspråk. Er det ingenting som skjer - eller er det vi som ser alt som skjer? Dette er selvbiografi i sin mest ekstreme form - her tildels treffende parodiert av Daniel Clowes (i serien *Just Another Day*). Seansen på badet blir avbrutt av Clowes ved tegnebrettet, som i klare ordelag kritiserer den selvbiografiske tegneserie. Han avviser kategorisk at selvbiografien bygger opp et spesielt forhold leser - tegner. Har han rett? Og: er hans serie selvbiografisk?

Som omtalt i forrige artikkel, er selvbiografien en vesentlig del av de historiske serier i USA. Et naturlig utgangspunkt er de motkulturelle seriene på 1960/1970-tallet. Kjennemerket var det personlige uttrykk - i innhold såvel som form. Robert Crumb er nok den mest sentral, men også en tegner som Justin Green var formdannende med sin *Binky Brown Meets Holy Virgin Mary*. Begge sirklet rundt seksuelle traumer p.g.a. religiøs oppdragelse, ironisk selvanalyse, og sarkastiske kommentarer om samtidens fenomen. Dette er trekk som går igjen i de moderne serier.

Crumb ga det hverdagslige en merkelig innpakning. De crumbske sentral-emner er sex, narkotika og blues/rock. Hans formål er som regel den rene provokasjon, som når han maltrakterer kvinnebevegelsen i *R. Crumb vs. the Sisterhood*. For en stor del er seriene nærmere personlige essays enn selvbiografi i egentlig forstand. Det er kanskje bedre å snakke om selvbiografiske elementer i hans verk.

Den selvbiografiske tegneserien er i sterk grad et amerikansk fenomen. Den fremstår som en superheltseriens antitese. Ikke minst er genren interessant fra et kvalitativt synspunkt, ettersom den kutter vekk de standardiserte og melodramatiske ingredienser som preger mange amerikanske serier. Selvbiografien er en arena for nyskapning.

Over: *En selvbiografs utholdlig letthet (Peter Kuper)*
Motstående side: *Selv-kritisk-biografi (Clowes)*

Men hvorfor taler jeg om dette? Nå er det ikke tid til å spørre, men til å bekjenne for deg. Jeg var ulykkelig, og ulykkelig er hver sjel som bundet av kjærligheten til det som forgår. Når sjelen mister det, blir den knust, og først da merker den ulykken som den led under allerede før tapet. Slik var det med meg på den tiden. [1]

Det er vanskelig å presist definere genren selvbiografi. Ved å analsyeres betegnelsens meningsinnhold, kommer vi litt på vei: Det er selvet (eg. auto) som gjennom en tekst/skrivehandling (graphe) forteller om livet (bios). Her er serieskaperen sitt eget historiske materiale.

Den idealtypiske selvbiografi kan skisseres slik: «Teksten gir utvetydige signaler om at det hersker identitet mellom forfatteren, fortelleren og hovedpersonen i verket...Fortelleren inntar en tilbakeskuende og fortolkende holdning til det fortalte. Verket handler om hele livsløpet til forfatteren inntil skrivetidspunktet, og vekten er lagt på denne fortidas eksistensielle betydning. I formen er det en sammenhengende episk framstilling, som er holdt i første person.» (Holth, side 21) Dette kan anvendes også på tegneserien, med unntak av at her skildres og analyseres ikke hele livsløpet. I tillegg vil jeg viderføre de kriterier som ble brukt i første artikkel: Selvbiografien må inneholde noe som faktisk har skjedd, dvs. fortrinnsvis er erfart av andre (historiske kilder), og

I would not want you to think that I was a battered child.
However...
I wouldn't want to gloss over the true facts
Without true facts, where are we?
The truth is this

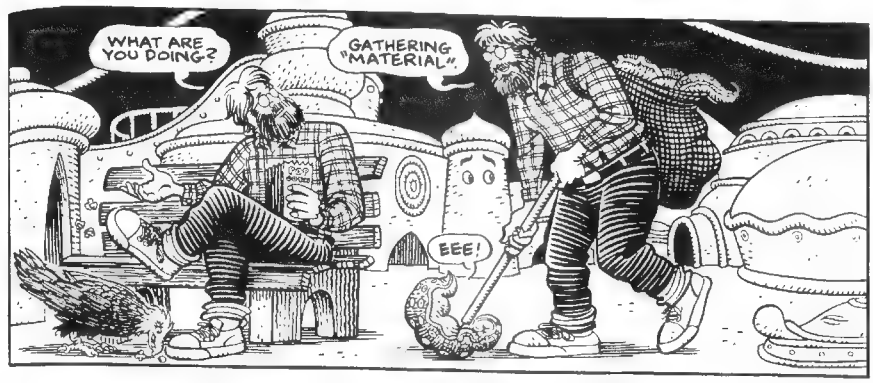

likeledes holde seg innenfor det vi betrakter som virkeligheten (realistisk). På dette grunnlag er det mitt utgangspunkt at genren pr. definisjon er historisk.

I en artikkel om selvbiografiske serier, anfører Steffen Kronborg følgende: «Egentlige selvbiografiske beretninger blir det først når verkene forteller om de faktorer og forhold som har formet opphavsmennenes personlighet, og gjort dem til det de er.» (Kronborg, s.43 (min overs.)) I tillegg til det historiske, mener jeg at et eksistensielt tilsnitt er et slags selvbiografiens minimumskriterium.

Den selvbiografiske form kan problematiseres i det uendelige. Jeg vil la drøftingen ligge med dette. Imidlertid skal det her sees grundigere på noen sider som er aktuelle i de mer eller mindre selvbiografiske serier som foreligger. Det hele har utgangspunkt i hvordan man forholder seg til Historien.

Erindringens myter

Når man selv er den historiske kilde, blir forholdet til Historien komplisert. Øyenvitne-skildringer er gjerne forskjellige. Dette betyr ikke nødvendigvis at den ene er mer sann enn den andre. Dokumentarismens kategorier sann / usann er mindre interessante. Det hele munner opp i det psykologiske fenomen at erinringen danner myter. Minnene er en slags sannhetens subjektivitet. Hukommelsen velger for oss - og kategoriserer.

En tegneserie som tematiserer erindringen er *Violent Cases* av Neil Gaiman og Dave McKean. Her henvender Gaiman seg direkte til leseren. «Dette er sannheten» hevder han innledningsvis. Imidlertid brister idealet. Erindringens problem utrykkes her tydeligst gjennom at en av personene (kiropraktoren) tydelig skifter utseende i løpet av albumet. «Det er enkelte minner som simpelthen ikke henger sammen med de andre» (min overs.) må Gaiman medgi. Således er selvbiografiens sannhetsprosjekt subjektivt. Sant for meg.

Kilder er så meget. Ikke minst kan drømmene være inspirasjonskilde. En Julie Doucet går gjerne amok i mannekropper, innvoller og det som verre er. Mens Jim Woodring er mer avstemt surreal i enkelte historier. Som oftest handler det om redselen for å miste kontrollen over en situasjon - denne klaustrofobiske klassiker fra et gjennomsnittlig mareritt. Dette er fundamentalt sett ikke selvbiografi. Vel er selvets analyse og selvrefleksjon en viktig del av genren, men ikke tilstrekkelig. For å skilles fra fiksjonen, må selvbiografien omhandle historiske hendelser. Selve hendelsene er objektive realiteter. Forståelsen av dem er subjektiv.

Meta-serier

Serier om det å lage serier - såkalte meta-serier - er meget trendy. Ofte vil seriene anta en ytre likhet med selvbiografien. Ett eksempel er den refererte serie av Clowes. Et annet er førnevnte *Violent Cases*. I *Violent Cases* er det klare fiktive innslag, men det hele holdes sammen av et rammeverk av erfart materiale. Mer enn å uttrykke Gaimans opplevelser i barndommen, handler serien om hvordan han skal kunne formidle dem. Dette er meta-selvbiografi. Serien omhandler selvbiografien - på samme måte som denne artikkelen.

Skriveprosessen kan utgjøre en selvbiografi. Serien *Maus* burde være kjent for de fleste. Og da kjent som Serien om den andre verdenskrig. Og det er riktig - forsåvidt. Like viktig mener jeg seriens andre fortellingsnivå er. Art Spiegelmann (opphavsmannen) forteller også om sitt arbeid og ikke minst utviklingen av forholdet til sin far. Selve arbeidsprosessen er seriens ramme. Her er poenget ikke så mye å diskutere formen, men å skildre forholdet til hans far. Her er det eksistensielle det sentrale.

Da denne dyptgående selvransakingen hadde trukket hele min elendighet opp fra den hemmelighetfulle bunn i min sjel og holdt den fram for mitt indre blikk, da brøt det ut en sterk storm, som førte med seg en veldig strøm av tårer [2]

Augustin var en av samtidens stor menn. Om dette var grunnen til at han

Motstående side:
Til høyre: *Den ironiske selvbiografi (Crumb)*
Øverst: *Sannheten er subjektiv (McKean/ Gaiman)*
Nederst: *Selvets surreale opplevelse (Woodring)*
Denne siden:
Øverst: *Osv. slik kan man strukturere sitt liv - i alt på en side (Matt).*
Nederst: *Den som skriver sitt forhold til andre (spiegelman)*

MY LIFE IN A NUTSHELL
1963 - I'M BORN
WHAT THE..??
PLOP!
1968 - KINDERGARTEN
WAAH!! WHO STOLE MY COLORING BOOK?! YOU'RE ALL OUT TO GET ME!! WAAH!
1969 - 1ST GRADE
..AND THERE'S NO HIDING FROM JESUS.. HE'S EVERYWHERE!! INVISIBLE!!
1970 - 2ND GRADE
BLEH! WHY'D YOU SPIT ON ME?? I WAS ONLY GONNA KISS YOU!!
1971 - 3RD GRADE
I'M WORRIED ALL THOSE COMIC BOOKS ARE GONNA WARP HIS MIND!
1972 - 4TH GRADE
LET'S PUSH JOE MATT INTO THE GIRLS!! YAY!
NOOO!! PLEASE!
1973 - 5TH GRADE
..AND YOUR SON CONSTANTLY DISRUPTS MY CLASS WITH HIS INCESSANT GIGGLING
I CAN'T HELP IT!! I SWEAR! HEH..HEE..
1974 - 6TH GRADE
HEY, JOE - HOW CUM YOU'RE NOT EATING LUNCH?? DIDN'T YOUR MOM GIVE YOU ANY MONEY??
$
1975 - 7TH GRADE
JOE MATT WEARS FALSIES!! AND STILL CARRIES A LUNCH BOX!
MY TIE!
HEY! GIMME THAT!!

skrev sin selvbiografi - den første av slaget - vites ikke. Sikkert er det imidlertid at det innen litteraturen er de store opplevelser og store tanker av store menn og kvinner som dominerer selvbiografien.[3] Det være seg Churchill som skriver om sitt tidlige liv eller Evensmo som skriver seg inn i sin tid. De som skriver selvbiografi for annet enn skrivebordsskuffen, er samfunnets fronfigurer. De skriver i egenskap av sitt erindrings-grunnlag. Ikke så meget i kraft av forteller. Unntatt i tegneserien.

Forskjellen mellom tegneseriens og den litterære selvbiografi vises i grad av historisk forankring. De fleste litterære selvbiografer søker å trekke inn det historiske for å forklare seg selv og sine handlinger innenfor den historiske ramme. Tegneseriens stoff tilhører imidlertid ikke den store saga. Forankringen til kjente historiske hendelser blir derfor løsere.

Renselsen

Selvbiografiens stoff er det personlige. Derfor kan genrens grunntrekk forklares like så meget ut i fra den funksjon den har for opphavsmannen - som ut i fra dens innhold. Selvbiografiens katharsis-effekt er åpenbar. Julie Doucet sier: «Hvis jeg ikke lagde det jeg nå gjør, ville jeg umiddelbart bli gal. Men jeg er ikke interessert i å psykoanalysere mine serier..» (Atterbom, s 110 (min overs.)) Vi skal følge denne oppfordringen, og ikke psykoanalysere selve seriene, men derimot ta i bruk psykoanalysens verktøy for å se på genrens funksjon for forfatterne. Vi skal holde oss til de freudianske standardtermer det (libido), jeg (ego) og overjeg (id).

Det er problematisk å være aktør - å skape historie. Med de nevnte termer: det'et trekker oss i retning av øyeblikkets nytelse, hemningsløs fri fra sosial tvang; overjeg'et stagger, dette er normene og kravene fra omverdenen; jeg'et skal være formidleren. Selvbio-grafien er jeg'ets triumf. Hendelser og konflikter ekstern-aliseres. Slik kan man betrakte seg selv og rasjonalisere sine handlinger. Man skriver seg selv på nytt, ved at løse minner struktureres til en fasttømret fortid.

Ettertenksomhet

Will Eisners *To the Heart of the Storm* viser utmerket hvordan fortiden kan struktureres i en fortelling. Gjennom en komposisjon a la kinesiske esker, ordner han de komplekse minner til håndterlige erfarings-bokser. Som soldat utkalt til den andre verdenskrig, sitter han på et tog på vei til utplasseringen. Og Eisner gjør ikke skam på NSBs slagord om tog-reisen som en tid til ettertenksomhet. Landskapet som ruller forbi, erstattes raskt av biter fra Eisners fortid. I selve denne formen ligger en strukturering av fortidens materiale.

Maus er tidligere nevnt. Spiegelman har selv påpekt den ordnende funksjon utarbeidelsen har hatt for ham: «Men de delene som finnes i boken, er nå i fine små bokser. Ved å ha assimilert historien fullstendig, vet jeg hva som skjedde.» (Witek, s.101 (min overs.))

Relasjonene til andre personer er selvsagt også vesentlig. Subjektiviteten gir seg utslag også her. Tendensen til å forklare seg selv - rettferdig-gjøringen - er påfallende. Det er ikke kun en omskriving av historien - en historisk revisjonisme. Det er snarere revansjisme. Innen selvbiografien har jeg'et allmakt.

VENT. DEI GAV DYKK BERRE NOKRE DAGARS TRENING FØR DEI SENDE DYKK I STRID ?
VEL, EG VAR INNE TIL FØRSTEGONGSTENESTE I 18 MÅNADER DÅ EG VAR 21. SEINARE EG DROG TIL LUBLIN PÅ REPETISJONSØVING EIN MÅNAD KVART FJERDE ÅR.

Meningsløshetens mening

Den selvbiografiske tegneseries stoff er det vanlige. Ikke den store erindring, men den tradisjonelle erindring. Sammenholdt med den litterære bror, vil man se at de dypere filosofiske sider ved genren i imndre grad er å finne i tegneserien. Det analytiske og strukturerende er der. Likeledes rettferdiggjøringen. Men elementene er generelt mindre fremtredende enn i litteraturen. Dette tror jeg har sammenheng med bakgrunnen for å lage selvbiografi. Det er ikke erindringen som er det mest sentrale, men evnen til å lage en serie. Man søker simpelthen et plott. Og går så til seg selv.

Serieskaperne skildrer eventyret i hverdagen. Det være seg barndom, pubertet, forelskelse, arbeid, menstruasjon osv. Dette er hva serieskaperne ikke klarer å holde tyst om. Det er interessant at i det mediet som beskyldes for å være apriori dramatisk og overfladisk actionfylt, er det vi finner den selvbiografiske hovedstrøm hvor det er de små, ikke så dramatiske, begivenheter som skildres.

Sisyfos

Selvbiografien er selvopptatt. Den lignes gjerne med Narcissus-myten - om han som ble forelsket i sitt eget speilbilde. Den selvbiografiske tegneserie tar imidlertid like meget utgangspunkt i Sisyfos-myten. Denne forteller om han som straffes av guden Zevs, og må trille stein opp en bakke - for alltid. Når toppen er nådd, triller steinen ned. Og så er det på'n igjen. Myten uttrykker monotonien, og det evige. Vi støtter oss på Rollo May i tolkningen: Sisyfos er en skapende person som søker å få bukt med døden. Han er "Bildet på en helt som fortsetter til tross for fortvilelsen."(May, s.116) Gjennom å se motgangen og fortvilelsen i øynene, inspirer han til å møte noe nytt. Således gjøres montonien lystbetont. Dette mener jeg er den selvbiografiske tegneseries fundament.

For å unngå de groveste forenklinger, vil jeg i min videre drøfting utskille tre retninger innen genren. Skillet er på tematisk grunnlag: Vi begynner med de som går lengst tilbake rent tidsmessig - til sin barne- og ungdomstid. Så er det de som har mer spesielle erindringer å formidle, kanskje den retning som ligger nærmest den litterære slekt. Den tredje retning er rendyrkede hverdagsskildringer; episoder fra den umiddelbare fortid.

La meg likevel tale til din miskunn. La meg tale, enda jeg bare er støv og aske. For til deg, den barmhjertige, er det jeg vender meg, ikke til et menneske som ler av meg. Kanskje du også ler av meg, men du vil nok snu om og miskunne deg over meg. [4]

Guttehjerter

Det er flere måter å gripe an sin barndom på. Fra det nostalgiske til det mer traumebelastete. Ett er imidlertid felles. Seriene fra barndommen streber etter å finne tilbake Opplevelsen - øyeblikkets stemning - i en eller annen form. Så som guttehjerter. Max Cabanes skildrer den gryende seksualdrift. Gjennom flere episoder i sin *Heartthrobs*, viser han humørfylt og følsomt den seksuelle oppvåkning. Det begynner med at han dreper Gud. Her i metaforisk skikkelse av en hane, og hever seg dermed over den katolske oppdragelses innpreting av synd. Siden blir jomfru Maria aldri den samme.

Jentene som figurer i serien fremstår ekstremt forføreriske - enten det er Roberta, Bertilia eller Rose-Marie. Cabanes makter virkelig å formidle sin subjektive oppfattelse av dem.

Barndommens inderlighet kan være den tildels tabu-belagte, men tross alt

Over: *Biter fra en skyld-betunget barndom (Matt & Cabanes).*
Til venstre: *Forføreriske jenter fra guttedagene (Cabanes).*
Motstående side:
Øverst: *Streben etter normalitet (Brown).*
Nederst: *Gutter foran livets dansegulv? (Baru).*

THERE'S SOMEONE HERE IN THE FOREST!
DON'T, LOOK, PRETEND WHAT YOU'RE DOING IS COMPLETELY NORMAL! IT'S TOO LATE TO TAKE BACK THE PLAYBOY NOW-- JUST PRETEND YOU'RE BENDING DOWN TO LOOK AT A PLANT OR SOMETHING.

aksepterte dragning mot jenter. Men det kan også være en mer fetisj-preget drift. Som hos Chester Brown. I en pinlig åpenhjertig historie, skildrer han sitt forhold til porno-magasinet Playboy. Og serien heter *The Playboy*. Med seg selv som bevinget og analyserende forteller, formidler han direkte de følelser han hadde som femten-åring og Playboy-bruker. Skyldfølelsen er altoverskyggende: er det noen som ser meg? Brown viser sine paranoide og møysommelige bestrebelser på å skjule bladet for andre, og ikke minst hvordan han i "rasjonelle" øyeblikk kvittet seg med bladene (han han har kjøpt igjen sin samling tre ganger!) *The Playboy* er en usminket lidelseshistorie. Fjernt fra Playboys silke, champagne og håndterlige kvinner.

Barndommens blues

Over til mer positive minner. *Blues i brallan* skildrer noen nyttårsdager i årsskiftet 1965/66. Her skjer egentlig ingenting. Men snur vi på det: det serien skildrer er alt som skjer.

Hos disse guttene i 17-18-årsalderen mener Baru åpenbart at det seksuelle er den ultimate drivkraft for sosial interaksjon. Som idrettsmenn klare til dyst, stiller de opp ved dansegulvet. De fremstår imidlertid ikke som konkurrenter. Kameratskapet er seriens kjerne.

Guttene er i en fase av liv før de er assimilert i det etablerte samfunn. Således står de friere til å dra rundt uten å utrette noe som helst. Serien - og deres liv - er en ekte blues. Barus dramaturgi er en James Joyce verdig. Tidsforløpet er svært realistisk. Han anvender i mindre grad dramatisk fortetning. Han dykker dypt inn i materien, og strekker dagene over omtrent 140 sider. Realtid og dramatisk tid nærmer seg hverandre. Og tiden og sidene går, uten at så meget skjer. Dette er vår tids Sisyfos.

I denne første retning er det selve det allmennmenneskelige som står i fokus. Seriene nærmer seg det rituelle. De bygger på at mennesker (innen samme kulturkrets) har større likheter enn ulikheter hva angår erfaring tilknyttet basale behov. Det ligger således en sterk grad av gjenkjennelse i disse seriene. De gir en bekreftelse på at det vi har opplevd ikke er så uvanlig; bekrefter vår normalitet. Det er de allmennpsykologiske koder som her aktiveres. Om den menneskelige situasjon.

Det personlige inferno

Tross alt varierer våre erfaringer. Endog er det enkelte serieskapere som har mer sensasjonelle opplevelser å meddele. Situasjonene er ekstreme - eller det jeg har kalt De store prøvelser. Man går tilbake til en avgrenset hendelse som har vært den sentrale i personens dannelse. Disse hendelsene tilhører dessuten det Historiske gods. Seriene er øyenvitneskildringer av mer kjente fenomen. Dette er selvbiografien som personlig historie-formidler.

De fleste kjenner til Franco-regimets grusomheter i Spania. Lærebokens tilstrebet objektive beskrivelse av diktaturets fremferd kan imidlertid aldri formidle hva de undertrykte følte. Her kommer selvbiografiens subjektivitet inn. En som opplevde terroren var Carlos Gimenez. *Barnhemmet* er hans historie.

Gimenez forteller hovedsakelig om sine opplevelser på et barnehjem. Hendelsene innenfor hjemmets rom gir en god følelse av diktaturets overgrep mot folket. Innenfor hjemmets murer komprimeres det harde styret. Episodene viser hvordan barna måtte følge en streng disiplin - ofte for displinens egen skyld. Avstraffelsen var hard, både psykisk og fysisk. Personalets behandling av barna har en bredere dimensjon. Den kan i overført betydning sees på som en skildring av fascismens overgrep mot den spanske befolkning. Det menneskeforaktende ved ideologien fåsfrem desto sterkere ved at det på det konkrete plan er barn som rammes.

Modningsprosess

På et annet kontinent, noen år tidligere. Den andre verdenskrig går mot sin definitive slutt. Atombombene som ble sluppet over Hiroshima og Nagasaki

DET ÄR SANT! HAN HAR RÄTT KAMRATER... ALLA DOM DÄR GUBBDANSERNA ÄR SLÖSERI MED TID!! JAG UNDRAR OM NÅGON NÅNSIN SKA KOMMA PÅ DEN GENIALA IDÉN ATT HA DANS OCH BARA SPELA TRYCKARE...
MASSIMO "MAX" SARDA
BRAHIM "BEDJA" BEDJAOUI
ROBERT "BIBI" POLICRETTI
LHARBI AMRAN
ABDELKADER MEHAOUCHI "KADER"
BÉBÉ
JAG
KACEM TOUIBIA

OCH SÅ VIDARE, OCH SÅ VIDARE, FÖR ATT HAN OCH SÅ VIDARE...
KNÄBÖJNINGAR... MED STRÄCKTA ARMAR... ÄNDA TILL KLOCKAN FEM, NÄR SIESTAN SLUTADE.
SEN VAR DET MELLANMÅL: EN BIT BRÖD OCH EN SKÅL VATTEN. DE STRAFFADE FICK INGET MELLANMÅL.
LÅT GÅ FÖR BRÖDET, MEN DET VAR HEMSKT ATT INTE FÅ VATTEN.
MEN EGENTLIGEN... DET VAR HEMSKT ATT INTE FÅ BRÖD OCKSÅ.

bidro imidlertid ikke bare til å få slutt på krigen. De representerte også et av krigens største massemord. Keiji Nakazawi var blant de som overlevde bombingen av Hiroshima. I en både varm og sterk skildring viser han i serien *Gen* hvordan en ung gutt opplevde tiden like før og etter bombenedslaget.

Nakazawi benytter seg av sin senere kunnskap, og viser kort hvordan atombomben ble laget og motivasjonen for at den ble sluppet. Han er også meget kritisk i sin skildring av det japanske militærstyrets fremferd. Når hans far viser kritiske trekk, slås han bokstavelig talt ned på. Serien viser den ensretting samfunnet var utsatt for. Således er serien en kritikk av et spesifikt militaristisk system. Men Nakazawi har også et mer allment pasisfistisk budskap å meddele: dette må ikke skje igjen. Aldri har noe stått mer tydelig mellom rutene enn her.

Det som fremfor alt karakteriserer denne retningen, er serieskapernes kallspregede grunn til å fortelle om sine erfaringer. Siktemålet er tildels didaktisk: vi må ta lærdom av deres erfaringer. Deres opplevelser er spesielle, men har en metaforisk dimensjon. Som for Nakazawi: Gens modningsprosess er det vi leser om - at han kastes ut i det fullstendige kaos på egen hånd. For man en eksistensielt ny situajson. Men samtidig er skildringen mer allmenn: det er et håp om en menneskehetens modning etter den tragedie som bombingen var. Måtte det aldri skje igjen.

Hverdagens eventyr

"Jeg vil skrive litteratur som dytter folk inn i deres liv, heller enn å hjelpe dem rømme fra det" (Witek, s.122) Dette er Harvey Pekars program. Noe han også etterlever i sine skildringer av hverdagen med liten h. Han er den fremste eksponent for selvbiografiens tredje retning. Men han er langtfra alene. Andre fremtredende serieskapere er Joe Matt, Julie Doucet og Carol Tyler.

Først til Pekar. Hvert år gir han ut bladet *American Splendor*. Her skriver han om ulike hendelser i sitt liv. I motsetning til andre selvbiografer, tegner ikke Pekar selv. Seriene farges imidlertid ikke nevnverdig av tegnerne - vil jeg hevde. Det er uten tvil Pekars historier.

Pekar er meget rett frem i sin fremstilling. Seriene er anti-fiksjon, og de er anti-symbolisme. Med tegnlærens termer, kan hans serier forklares slik: han vektlegger at ingen symbolske tolkninger skal stå i veien for vår opplevelse av seriene. Til dette passer serie-mediet utmerket. Serienes bilder er ikonaktige - mens den litterære tekst vil være basert på symbolske konvensjoner. Således er selve avlesningen - såvels som innholdet - umiddelbar.

Seriene er anekdoter om Pekars liv. Det handler om ting som besøk på tegneseriefestival, gjøre innkjøp, skifte lyspære... I en serie - *President's Day* - er handlingen endog Pekar som sitter og leser en bok! Det hele som man selv gjør til daglig.

Det er en fare for at dagligdagse ting blir oss fjerne. De blir simpelthen for vanlig. Seriene kan kaste et fornyelsens lys over det som er hverdagens eventyr. I tillegg gir seriene Pekar anledning til å skjelle og smelle mot det og de han misliker.

En død fisk

Mens Pekar har innslag av hets mot andre i sin serie, finnes et de som gjør andres overgrep mot det stakkers jeg til sin hovedsak. Slik er det hos Carol Tyler, som i *The Job Thing* - riktignok med humor - skildrer de håpløse jobbene hun må ta til takke med, og hvordan hun streber etter suksess. Men andre hindrer henne i realiseringen. Hennes store talenter får ikke komme frem. I stedet blir hun rammemaker av samlebånds-typen, lager lekehus av papp mm. Og arbeidskollegaene er virkelig ille. Dette er hymnen om arbeidet som det ondt fremmedgjørende, og fritiden som tiden for selvrealisering.

Pekar og Tyler representerer tross alt en viss normalitet i sin fremstilling. To andre som i hver sin retning henter fra det samme hverdagslige stoff er Julie Doucet og Joe Matt. Deres vinkling er en helt annen.

Doucet er tildels frastøtende og ikke sjelden direkte pervers. En samling av hennes serier - *Leve ta jambe, mon poisson est mort* (faktisk engelsk utgave) - var det ingen på det amerikanske kontinet som ville trykke!

Douvet er rødmende intim. Og da mener jeg rødmenende også for leseren. Nær legendarisk er hennes serie om en meget så omfattende kropssvask -*Clean up time*. Generelt handler seriene om

Motstående side:
Øverst: *De store prøvelser (Gimenez).*
Nederst: *«Hvis jeg ikke lagde disse seriene ville jeg bli gal!» (Douchet)*
Denne siden:
Over: *Nok en dag... (Pekar)*
Til høyre: *Den ekspressive virkelighet (Gimenez).*

VET DU ATT DU HAR BEGÅTT EN DÖDSSYND? OM DU DÖR NU, KOMMER DU DIREKT TILL HELVETET! VET DU ATT I HELVETET HAR DE EN KLOCKA SOM INTE VISAR TIDEN, UTAN BARA "ALLTID" ELLER "ALDRIG"?
NÄR NÅGON FRÅGAR: HUR LÄNGE MÅSTE JAG STANNA HÄR, SVARAR DEN: ALLTID! ...NÄR KOMMER JAG HÄRIFRÅN? – ALDRIG!
HAR DU NÅNSIN BRÄNT DIG PÅ EN TÄNDSTICKA? TÄNK DIG DÅ HUR DET ÄR ATT BRINNA I HELVETET! ELDEN I HELVETET ÄR EVIG! MAN KOMMER ALDRIG DÄRIFRÅN! ALDRIG!
FRÖKEN, DET VISSTE JAG INTE... JAG VILL INTE KOMMA TILL HELVETET...

det hun ikke er så fornøyd med; hennes laster og drifter - av ymse slag. Ofte glir seriene langt utover undertegnedes avgrensning av slevbiografien. Som nevnt berdriver hun blant annet nokså hyppig partering av seg selv og andre!

Det karakteristiske ved Doucets selvbiografiske serier er at trivialitetene gis et rendyrket subjektivt uttrykk. Små hendelser har for henne omfattende dimensjoner - noe seriene skildrer ufiltrert. Det er som når man går med smekken åpen, og tror alle har sette det - men egentlig har vel knapt noen lagt merke til det. Når menstruasjonen kommer, føler Doucet at hun er som et uhyre som blodlegger byen og knuser den som en annen Godzilla. Ikke akkurat Jurassic Park.

Ekshibisjonisme

Joe Matt er mer lett til sinns. Han er åpenbart inspirert av Crumb, og kjennetegnes ved en overdreven humor og selvironisk distanse. Under ironien ser vi en forsmådd sjel, farget av en traumatisk barndom. Men stort sett handler serien om hans opplevelser fra dag til dag. Serien er løst oppbygd, og nærmer seg den blotte ekshibisjonisme Albumet heter da også *Peep Show*. Med undertittelen *The Cartoon Diary of Joe Matt*. Seriene er dagboksnedtegnelser, åpenbart laget for andre. Seriene er kvikke og underholdende. Det handler om streben etter suksess. Både hva angår kvinner, penger og kunstnerisk anerkjennelse. Imidlertid er hans opplevelser for en stor del en lang lidelseshistorie. Kanskje best uttrykt ved den kunstneriske fornedrelse å måtte fargelegge andres arbeid for å tjene til livets opphold.

Uansett om man plages av å måtte betale mye for varene - som hos Pekar - eller vasker seg - som hos Doucet - er stoffet det samme. Når serieskaperne innen denne retningem konsentrer seg om vanlige ting, blir relativiteten i den individuelle identitet sentral. Seriene spiller på at vi gjenkjenner situasjoner. Men samtidig får man frem det høyst personlige eventyr som ligger i hverdagen. Vi presses inn i vårt eget liv. Vårt individuelle liv.

... mens han talte, tok du meg ... og vendte meg rundt mot meg selv. Jeg hadde snudd ryggen mot mitt eget bilde, for jeg ville ikke se på meg. Men du stilte meg ansikt til ansikt med meg selv, forat jeg skulle se hvor stygg jeg var, hvor fordreid og tilsølt, hvor full av flekker og sår. [5]

Følelsenes estetikk

Den selvbiografiske tegneserie kjennetegnes ved å være den vanlige manns utsyn mot historien. Først og fremst mot de hverdagslige ting, men også biter fra den større Historie.

Subjektiviteten gjenfinnes også i genrens form. Naturalismen står ikke sterkt. Virkelighetsgjen-givelsen er ekspressiv. Form-språket levner liten tvil om at det er en subjektiv oppfattelse av personene og omgivelsene som skal formidles. Når f.eks. Gimenez skal vise hvordan han som barn opplevde overgrepene, bruker han en grovt karrikert tegnestil. Personenes ytre kjennetegn er ikke til å ta feil av. Slik lar han barnets duale begrepsverden komme til uttrykk i formen: de gode og de onde.

I *Blues i Brallan* er det en formell divergens mellom karikert gjengivelse av personene, og en mer realistisk gjengivelse av bakgrunnen (kulissene). Dette fremhever en innholdsmessig prioritering: personene trer klarere frem, og vi skjønner at det Baru skildrer ikke kun er forankret i dette miljøet, men noe allmennmenneskelig. Hans opplevelser er et ungdomsritual.

Selvbiografien er følelsenes estetikk. Strek, farger og skygger bygger opp om denne personlige intimiteten. I tegne-

serien ser vi at den ytre divergens (ikke-naturalistisk gjengivelse av det fysiske) gir en indre konvergens (realistisk gjengivelse av det psykiske); til en i det ytre overdreven form, svarer en rik og treffende skildring av personenes følelser. Tegneserien som visuell form må bruke slike virkemidler for å kunne fremstille det indre. Det er ikke uten grunn at *Maus* er blitt sammenlignet med Munchs ekspressive maleri.

Dramaturgi

Et skille innen den selvbiografiske tegneserie går mellom serier hvor erindringen er ordnet i en tradisjonell dramatisk form, og serier hvor skildringen tar form mer av en ren monolog. Graden av dramaturgisk tilpasning varier sterkt. Fra Eisners møysommelige iscenesettelse til Doucets enkle struktur. Det er en sammenheng her mellom form og innhold. Det er blant de serier som tar for seg hverdagens trivialiteter at vi finner innslag av monologen - som hos Pekar. Dette kan ha sammenheng med nærhet i tid. Hendelser som er fjerne kan struktureres - som en fortelling. Det som nylig er opplevd er vanskeligere å ordne, og kan enklere uttrykkes som en tankestrøm.

For en del serier vil det også variere hvorvidt man holder seg til dramaturgiens ulike faser.[6] Innen selvbiografien er det nokså fremtredende at historiene stort sett kun er midt-partier. Særlig er dette tilfelle hos Harvey Pekar. Komposisjonsmessig ser han ut til å ha kuttet inn i et gjennomtenkt forløp, men vi får se kun en brøkdel. Som å kutte inn i hans liv. Noe han også gjør.

Hovedtendensen innen den selvbiografiske tegneserie er forsiktig bruk av virkemidler. Fortellertempoet er rolig - en serie som *Blues i Brallan* nærmer seg filmens neo-realisme. Seriene er dvelende og ettertenksomme.

Riktignok bryter mange av seriene med ideale komposisjonsprinsipper. Bort sett fra dette er oppbygningen som oftest tradisjonell. Historiene er oversiktlige og følger som regel en lineær progresjon. En slik forsiktighet kan øke fokus mot innholdet. Mot livet.

25 000 favners dyp?

Autensiteten i materialet gjør fortiden mer virkelig - og angående. Ikke minst fordi serieskaperne har et personlig budskap - en visjon - å fortelle. Hvis dokumentarismen er den historiske tegneseries indikativ, er sevbiografien dens imperativ. Det er noe opphavsmennene vil formidle. Selv om det kun er å barbere seg.

Seriene kan ha didaktiske ambisjoner. Fra en brennende erfaring, vil man belære andre til å ikke gjøre de samme feil, eventuelt gjøre de samme bragder. Som hos Nakazawi.

Det er imidlertid min påstand at inderligheten er noe nedtonet i forhold til litteraturens selvbiografier. Mer enn katharsis og revansjisme, er tegneseriens selvbiografier blott «slik opplevde jeg det - les det hvis du gidder». Verken mer eller mindre. Brown har sagt det slik: «Tegneserieskaperen skal ikke ha didaktiske ambisjoner. Han snakker bare om, jeg vet ikke, hva han enn vil, og folk henter hva de vil hos ham.» (Groth, s.48 (min overs.)

Når temaet er selvbiografi, kommer vi ikke utenom eksistensialismen. Det personlige til tross, seriene hever seg sjelden til de store filosofiske høyder. Eller bedre: de ikke dypt nok. Serienes personer kaster seg ikke ut på de kierkegaardske 70 000 favners dyp. Kanskje nærmere 25 000? Dette betyr ikke at seriene er uten eksistensielt tilsnitt. Filosofiens aforisme «eksistensen går forut for essensen» er som skrevet for den selvbiografiske tegneseries Sisyfoser.

Forfatteren Milan Kundera har skrevet en bok - *Tilværelsens uutholdelige letthet* - hvor han i kjent stil filosoferer rundt menneskets situasjon. De selvbiografiske tegneserier er mindre svulstige. De omhandler snarere tilværelsens utholdelige letthet.

Kommer: Den store saga

Seriografi

Baru: *Blues i Brallan* (Medusa, 1989)
Chester Brown: *The Playboy* (Drawn & Quarterly, 1992)
Max Cabanes: *Heartthrobs* (Catalan Communications, 1991)
Daniel Clowes: Lout Rampage! (Fantagraphics Books, 1991)
Rpbert Crumb: The Complete Crumb Comics, Vol. 9 (Fantagraphics Books, 1992)
Julie Doucet: *Leve ta jambe, mon poisson est mort!* (Drawn & Quarterly, 1993)
Will Eisner: *To the Heart of the Storm* (Kitchen Sink Press, 1991)
Carlos Gimenez: *Barnhemmet* (Medusa, 1987)
Joe Matt: *Peep Show* (Kitchen Sink Press, 1991)
Keiji Nakazawa: *Gen - gutten fra Hiroshima* (Gevion, 1986)
Art Spiegelman: *Maus* (Cappelen, 1993)
Carol Tyler: *The Job Thing* (Fantagraphics Books, 1993)
Jim Woodring: *The Book of Jim* (Fantagraphics Books, 1993
Harvey Pekar m.fl.: *The New American Splendor Anthology* (Four Walls Eight Windows, 1991)
Neil Gaiman / Dave McKean: *Violent Cases* (Titan, 1987)

Noter og kilder

Støttelitteratur

Daniel Atterbom (red.): Bild & Bubblas andra seriebok (Lycksalighetens ö, 1992)
Gary Groth (red.): *The Comics Journal* 162 (Fantagraphics Books, 1993)
Gunnar Holth: Å skrive sitt liv, i *Samtiden* 6/1983 (Aschehoug, 1986)
Steffen Kronborg: Når tegneren er sin egen hovedperson, i *Billedstorm* 11 (1993)
Rollo May: *Myter og identitet* (Aventura, 1992)

Noter

[1] Augustin: Bekjennelser (Aschehoug, 1992), s. 56.
[2] ibid., s.152.
[3] Det kan selvsagt diskuteres hvorvidt memoarer o.l. er selvbiografier. Jeg lar dette imidlertid ligge.
[4] ibid., s.6.
[5] ibid., s.145.
[6] Her tenkes på den tradisjonelle tre-deling: begynnelse, midt-parti, slutt.

Skjerp dere TEGN!

Lørdag 20. november, Bruns kiosk i Trondheim. Jeg kikker i hyllen for nye blad, er det kommet noe nytt som en tegneserieelsker kan kjøpe? Halvt skjult bak andre serier ser jeg et nytt TEGN. Ja, ha, hadde ikke de fått ny redaktør? Plukker ned bladet og kikker rett på en veldreid halvnaken rødtopp i regn. Tema: Historiske serier, står det. Og under logoen: KULTURTIDSSKRIFT om og med tegneserier. Ja, TEGN har støtte fra Norsk Kulturråd så de er vel et kulturtidsskrift da.

Jeg kjøper blekka. Selv om jeg er ganske forbannet. Jeg synes nemlig ikke at et "kulturtidsskrift" skal bruke en halvnaken dame som salgsmiddel. At dama er tegnet av Francois Bourgeon (han med Vindens passasjerer, Tussmørkets kamerater og Hans og prinsessen) og er kledd i en slags middelalder-habitt er ingen unnskyldning. (I tillegg er dama dum nok til å kle av seg i sprutende regnvør. Tror TEGN at dette var en vanlig måte å vaske seg på i middelalderen.)

Ved å lage en slik forside følger TEGN opp en rekke dårlige trender både i og utenfor tegneseriene. For det første er TEGN med på den generelle kroppss- og sex-fikseringen i samfunnet. Kropper selger og kvinnekropper selger best. Det er NOK bilder av halvnakne damer rundt omkring, spesielt i kiosker, om ikke TEGN skal være med.

Videre er tegneserien som medium inne i en krise. Det som dominerer tegneseriene i dag er vold og sex. Jeg var nettopp i USA hvor jeg fant tre tegneseriebutikker (ingen bokhandler). Alle var fulle av voldstegneserier hvor hoved- og bipersonene sprang rundt i kostymer og drepte alt og alle. Jeg har ingenting imot superhelt-serier i seg selv, jeg har en stor samling hjemme, men jeg blir betenkt når det er det eneste. Norske tegneserie-sjapper (som Brunskiosken i Trondheim) selger hauger av disse. Det andre de selger er pornografiske tegneserier. Og jeg snakker ikke om Indian Summer (for de som husker den debatten) eller Ralph Koenings homseserier, ikke en gang tegnede versjoner av kjente "erotiske romaner" som Historien om O, eller bøkene til de Sade. Jeg snakker om reinhekla porno hvor forsiden forteller at her får vi: Uskyldens død del I-IX, Tre menn og en jomfru, En nattsøsters bekjennelser osv osv. En venn av meg som jobber på Bruns fortalte at de solgte like mye fra den hylla som pornoseriene står i (en tidel av det totale utvalget) som resten av hyllene til sammen.

Det er i denne sammenhengen TEGN må skjerpe seg. Man trenger ikke hete Fredrik Wertham og være bekymret for de uskyldiges forførelse for å protestere. Vi trenger ganske enkelt ikke nok en blekke med halvnakne damer på forsiden. Og slett ikke et blad som presumptivt skal vøre et kulturtidsskrift.

I stedet for å bidra til sexifiseringen av samfunnet burde TEGN som tidsskrift om tegneserier ta opp disse problemene. Hva er dagens Tijuanna Bibles og hvordan stiller vi som er interesserte i tegneserier oss til det? Hva med volden? Og hva med volden når den kobles til sex som ofte er tilbudet? Sex selger, vold selger, vold og sex selger enda bedre? Burde ikke TEGN ta litt avstand fra dette? Burde ikke TEGN forsøke å reklamere for tegneserier hvor sex og vold ikke er hovedpoenget? Skjønner ikke TEGN at de sender helt gale signaler når de trykker forsider av den typen som de gjorde i nummer 27/28?

Jeg har alle TEGN (selv om jeg aldri har abonnert). Etter Indian Summer-debatten (som kokte ned til den sedvanlige For-Mot-debatten) har TEGN i liten grad vært kritisk til tegneserier som medium. Det trengs, ikke MINST av tegneserie-interesserte.

Hvorfor tok ikke signaturen TAH opp for eksempel hvor direkte ekkel siste del av Skumringens venner (Tussmørkets kamerater, på dansk) var i stedet for å vrøvle om hvordan leserens forestillingsevne blir satt på prøve? At Bourgeon gikk totalt amok i grafisk vold, voldtekt osv. Er det dette som er en spennende formspråk?

At denne serien , som har vært å få kjøpt i Norge i mange år på dansk, omtales i TEGN nå, viser ellers en annen svak side ved TEGN. TEGN har alltid vært litt gammelmodig med sine fanatiske Barksist-Donaldister som overvurderer både Donald, Carl Barks og ikke minst Don Rosa. (Leve Floyd Gottfredson!) For meg har TEGN alltid vært på etterskudd, med et år eller to. Blant annet fordi jeg kjøper masse tegneserier på dansk eller engelsk lenge for de kommer til Norge. Det kan jeg likevel leve

med. Vi trenger et blad OM (dropp dette MED) tegneserier.

Men TEGN må klare å utvikle en litt mer kritisk holdning til mediet, og ikke minst sin egen rolle. TEGN har støtte fra Norsk Kulturråd, og det er bra. Da skulle det ikke vøre nødvendig å være så bevistløse som TEGN er i siste nummer. La meg for ordens skyld tilføye at jeg har ikke lest det nummeret så veldig grundig, forsiden var mer enn nok for en reaksjon. Skjerp dere. Dropp halvnakne damer på forsiden, bli litt mer oppdatert og vær litt mer kritisk til hva som kommer av tegneserier. Ikke minst hva som selger.

Sint hilsen
Hans Torvatn, Trondheim.

Hei, sinte Hans

Aller først: Velkommen som engasjert og oppdatert skribent i TEGN. Ikke nøl med å sende oss artikler om tegneserier du liker - og hater.

Dernest, forsidene. I tida framover vil TEGN satse på original-tegninger av norske tegneserietegnere på forsiden. I forrige nummer slo Hepstein pusten ut av undertegnede med sitt selvportrett. Denne gang har Håkon Aasnes ryddet plass i sitt tette tidsskjema for å skaffe oss en eksklusiv førsteside. La oss håpe det blir en trend.

Både Aasnes og Hepstein stod fritt i valg av motiv. Det skal kommende forside-kunstnere også få anledning til. TEGNs redaktør akter i utgangspunktet IKKE å opptre som sensur-instans. Derfor kan jeg ikke garantere at den siste nakne damen er sett på TEGNs førsteside.

Like fullt: Siden TEGN begynte å komme ut har halvnakne damer prydet forsiden bare unntaksvis. Vi har hatt katter, ender, flaggermusmenn, soldater, privatdetektiver, galninger og fantom der. Det har nemlig aldri vært noe mål for TEGN bevisst å profitere på at kjønn og sex selger.

Fanatisme har aldri vært min ting. Aldri er et ord jeg aldri (omtrent da) bruker. Skulle Mykle dukke opp med en lettkledt Modesty og vi har en artikkel om henne, tror jeg slett ikke det er sikkert at vi sperrer førstesiden for dem. Beklager, sinte Hans, men sånn er det.

Tor Sandberg, red.

I perspektiv...

Rent subjektivt, mener jeg at det mest interessante ved vår lesers innlegg er den delen som omhandler hvilken rolle TEGN skal ha. Hvilken rolle er det TEGN har? TEGN er nokså ensom i tidsskriftfloraen, siden vi er det eneste uavhengige tidsskrift om tegneserier. Dermed bør vi være både en flaggbærer og spydspiss for tegneserie-Norge.

Mye har skjedd siden 1986 da TEGN kom første gang. I dag finner vi tildels glimrende og intelligent tegneseriestoff i de fleste aviser og kulturtidsskrifter, mye overgår selv oss her i TEGN både i perspektiv og dybde, det er vi de første til å innrømme. Sant å si er vi også glad for en slik utvikling, men vi vil selvfølgelig gjøre vårt beste for å utvikle såvel den kritiske holdningen og forståelsen for tegneseriemediet.

En kjennsgjerning kommer vi imidlertid ikke ifra. Vi vil bestandig være et produkt av de medarbeidere vi har. Den enkeltes medarbeiders interesser og synspunkt vil være det som former tidsskriftet. Derfor kan aldri TEGN bli et objektivt tidsskrift, men et intersubjektivt. Vi håper jo at flest mulig vil bidra til et mangfold i TEGN, slik at vi på den måten kan reflektere tilstanden i miljøet også. Enten den er politisk korrekt, amoralsk, eller midt i mellom.

Siden vi er et kvartalstidsskrift (ihvertfall rent prinsippielt), kan vi nok ikke klare å fange opp trender og nyheter. Da henstiller vi heller til våre lesere å supplere med andre tidsskrifter, som f.eks. Fanzine-TEGN, Bild & Bubbla og Seriejournalen. TEGN har til nå kosentrert seg om norske serieskapere, det vil vi også fortsette med siden vi tror at det er viktig at norske serieskapere kommer til orde og blir presentert. Det er i denne forståelsen vi også har forsterket vår tegneseriedel. Slik det ligger an nå har vi omlag 40 sider med norske tegneserier i året, hvilke andre kanaler har norske amatørserieskapere? Personlig føler jeg at nettopp denne nasjonale satsningen er viktig. Problemet til norske tegneserieskapere er at de konkurrerer på et marked med tildels negativ vekst. Dessuten er tegneserier et lavprisprodukt, følgelig er det lite penger til produktutvikling og talentodling i tegneseriebransjen. Kan vi gi håpefulle serieskapere et tilbud når det gjelder eksponering, så føler vi at vi har gjort en innsats vi kan være tålig fornøyd med. Selv om de serier vi her presenterer neppe ville stått på trykk i X9 - SPESIAL eller Magnum, så er det ikke utenkelig at andre tidsskrifter, som kanskje ikke nødvendigvis er et tegneserietidsskrift også blir interessert. En annen ting er at vi også gir tilbakemelding til de serieskaperne som sender inn sitt bidrag til oss.

Siden du spør hvorfor jeg ikke tok opp hvor «direkte ekkel» siste del av Skumringens venner var, så kan jeg gjøre det nå. Sant å si synes jeg ikke den var så ekkel (men det sier vel mer om meg enn om serien), på den andre siden tok jeg det opp indirekte, og jeg føler at ditt utsagn på en måte bekrefter min konklusjon. Jeg ville egentlig ta for meg de fortellingsteknikker som Bourgeon bruker, og ikke det «ytre» og «ekle». I ettertid så ser jeg at det var veldig overfladisk og upresist beskrevet, og bar mer preg av konklusjoner enn begrunnelser. Et dilemma de fleste anmeldere møter. Skal prøve å skjerpe meg! Ok?

Tor Arne Hegna, red. sek.

PROSJEKT-STØTTE

— nå også for serier

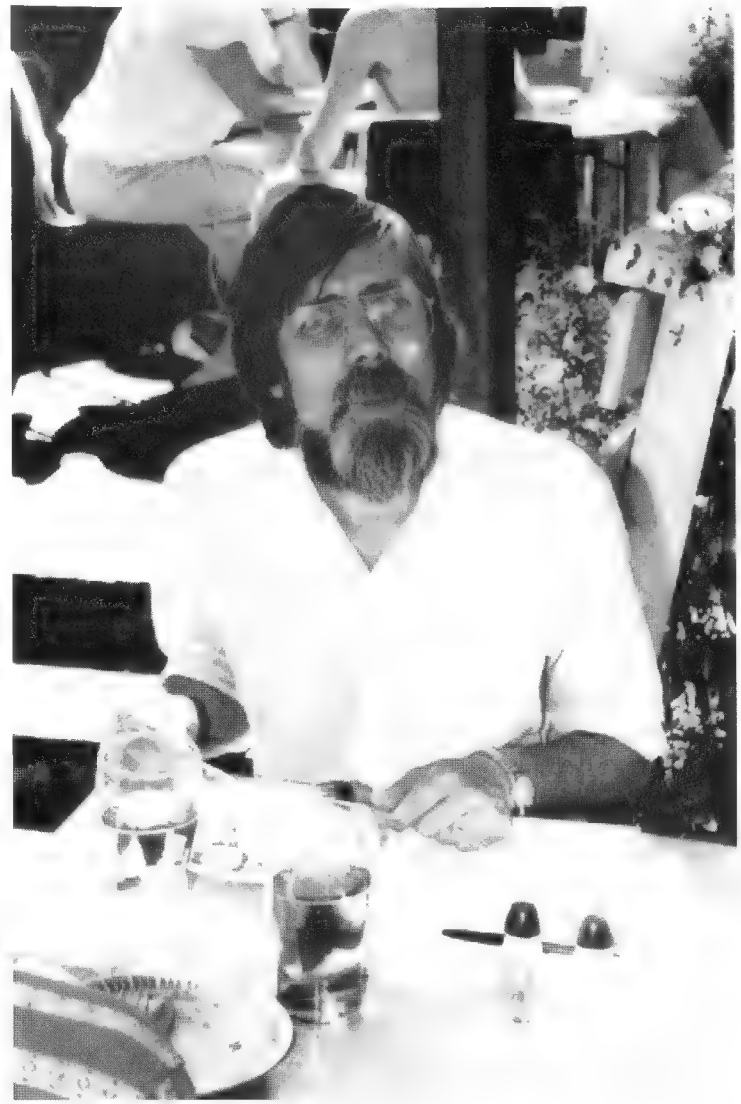

Nå kan det også søkes om prosjektstøtte for mindre serier i tillegg til album. Første søknadsfrist er 1. mai.

Prosjektstøtteordningen, som ble permanent fra nyttår, er altså utvidet. Det bør lette mulighetene til å komme på trykk ytterligere for norske serieskapere. Seriestøtten gjelder for enkeltserier i blad eller i andre publikasjoner. Tilskuddet går til utgiver og skal dekke noen av merkostnadene per side for nye, norske originalserier, sammenlignet med internasjonalt byråstoff. Tilskuddet per normalside - tilsvarende fire striper - er fast. Seriene skal ikke være tidligere publisert.

Albumstøtten fortsetter som før. Det innebærer støtte først og fremst til nye, norske tegneserier på minst 32 sider i A4-format eller med tilsvarende omfang. Albumet skal ha norsk språkform - eventuelt være oversatt fra samisk - og bli gitt ut på et norsk forlag. Minst en av opphavsmennene skal være norsk. Pengene blir fordelt mellom utgiver og serieskaper.

Nyopptrykk av klassikere eller avsluttede historier vil i utgangspunktet ikke bli gitt søtte. Unntak kan gjøres for føljetonger utgitt i bladform de siste årene, antologier og presentasjon av en kunstners samlede verk. Julelhefter blir ikke prioriterte.

Norsk kulturråd gir helst forhåndsstøtte til tegneserier. Støtte kan imidlertid bli gitt i etterkant - samme år som utgivelsen finner sted.

Utvalget som vurderer innsendte søknader består nå av den galaktisk kjente Jon Gisle, Bjørn Ousland, Eirik Ildahl, Lars Alldén og Borghild Gramstad.

Spørsmål om tilskuddsordningen og søknadsskjema og retningslinjer fås ved å ta kontakt med Norsk kulturråd på telefon: 22 42 39 19. Det går også an å ta kontakt per brev til: Norsk kulturråd, Grev Wedels plass 1, 0151 Oslo.

Jon Gisle tar ellers svært gjerne imot telefoner fra forlag og tegneserie-skapere som har spørsmål. Han treffes enklest i Drammen på telefon: 32 83 66 65.

For å bli vurdert til prosjektstøtte må søknadsmaterialet sendes inn innen 1. mai - eventuelt 1. november. For seriestøtten er det to ekstra søknadsfrister - 1. februar, som allerede er historie, og 1. september.

Lykke til!

Over: *Spørsmål? Ring seriestøtte-telefonen på nummer 32 83 66 65, oppfordrer Jon Gisle.*

Ikaros i Schweigaardsgate.

Ved å se på en persons bopel kan man lese mye om personen som bor der. Når jeg en torsdagskveld i desmber fikk besøke Morten A Sætrens hybel i Schweigaardsgate, hva kunne jeg da lese? Kanskje at han er 23 år, fra Kristiansand og dessuten en av hovedmennene bak Fantazine, et av de mer spennende prosjekter innenfor norske amatørserier de siste åra. Veggene på hybelen er dekorert med egne illustrasjoner og tegninger, mye gjort på Kunst og håndverkskolen i Oslo hvor han går første året på linje for grafisk design. Sentralt i rommet står også skrivebordet, med flere egne tegninger og skisser omkring. Jeg merker meg ellers den ryddighet og orden som preger rommet, sammenlignet med andre hybler jeg har opplevd (inklusive min egen).

Blant alle tegningene på veggen er også to av Ikaros, hvorav det ene er et selvportrett. Han har også laget en tegneserie om Ikaros. Er Ikarosfiguren en han identifiscerer seg med?

-Ja, jeg er veldig fascinert av Ikarosmyten, men jeg legger nok litt andre ting i den enn folk flest. De fleste assosierer Ikaros med han som styrtet. For meg er det viktigste aspektet dette med åsveve, -tankeflukt.

Vi blir sittende å drømme om frihet og flaksing i fri luft, før jeg plutselig kommer på at jeg jo er utsendt reporter for TEGN, og jeg ber han om å fortelle litt om historien til Fantazine.

-Det begynte med at Roald Andersen, Roy Søbstad og jeg gikk i samme klasse på linje for visuell kommunikasjon i Kristiansand. Roald har vært formann for Sørlandets Tegneserieklubb og Roy hadde blant annet tegnet diverse ting for Bizzarro. Vi pratet mye om å starte opp vårt eget tegneseriemagasin og til slutt skred vi til verket. Roald var vel initiativtager, og han kjente fra tidligere veteranen Torstein Gundersen. Han kjente også de to unge talentene Ronny Olsen og Andreas Tellefsen fra et seriekurs som Knut Nærum hadde holdt i Kristiansand, og de hadde også hatt planer om å starte opp noe. Resultatet ble Fantazine 1 som kom høsten 92. Og siden har det gått videre og vi har i alt fått ut fire nummer.

-En av de morsomste tingene med bladet, etter min mening, er at det har et opphav i et miljø og at det ser ut som dere påvirker og inspirerer hverandre.

-Ja, det er riktig. Det er veldig inspirerende og lærerikt å jobbe sammen. Vi var vel en stund redde for at vi kunne bli for like hverandre, men faktisk er det slik at vi er blitt mer forskjellige. Vi er dessuten ingen lukket krets, slik at andre som måtte ønske å bidra er velkommen til det.

-Det er også påfallende hvor stor progresjon dere har hatt som tegnere i løpet av det året dere har holdt på, dette gjelder spesielt for de to yngste tegnerne, Ronny og Andreas. Fortell litt om hva du synes om utviklingen.

-Vi var vel enige om at fra nummer 1 til 2 var det en stor kvalitetsmessig forbedring. Nummer 3 var nok mer på det jevne. Her ble det i tillegg noe surr fra trykkeriet som gjorde at resultatet ikke ble helt på topp. Nummer 4 er vi meget fornøyde med, og det er vel den beste produksjonen til nå. Men vi utvikler oss stadig, og toppen er nok ikke nådd ennå.

-Noe av den kritikken dere har fått, har gått på at trykken er for bra i forhold til innholdet.

-Ja, det stemmer. Det er i grunnen helt tåpelig. Intensjonene våre er å lage et profesjonelt amatørblad. Vi ønsker jo ikke å degenerere oss, -vi ønsker heller å få opp kvaliteten på innholdet. For så vidt kunne et dårlig trykk vært en fordel i og med at forventningsnivået hadde blitt redusert. Dessuten er ikke offsettrykk så mye dyrere enn kopiering.

-Ja, apropos økonomi, hvordan står det til med den? Av erfaring vet jeg at det å gi ut undergrunnserier ikke akkurat er noe å bli rik av.

-Nei det kan man trygt si. I en anmeldelse i Aftenposten ble vi kalt «tegneserienes dessertgenerasjon» etter som vi har fått støtte av Kristiansand kommune og fordi vi har så god trykk. Det er en betydelig overdrivelse. Vi har fått et engangsbeløp på kr 4 500 fra kommunen, men betaler kr 6000 i trykking for hvert nummer. Til sammen ligger vi nå på kr 3500 i minus på de fire første nummerene. Fantazine selger rett og slett ikke bra nok.

-Hvorledes var din bakgrunn innenfor tegneserieverdenen før du begynte i FANTAZINE.

-Jeg hadde aldri tegnet noen serier før. Men jeg hadde jo selvfølgelig drevet mye med annen form for tegning. Ensideren som jeg hadde i nummer 1, var faktisk den første serien jeg tegnet. Men jeg hadde hatt en stor interesse for tegneserier og samlet en del hefter etter hvert.

Ensideren han snakker om har han senere laget en tosiders versjon av som vi bringer i dette nummeret av TEGN. Den er et eksempel på hvorledes hans kristne grunnsyn kan komme til uttrykk i noen av seriene hans. Ellers er han rask til å understreke at den kristne holdningen ikke er bladets, men hans personlige. Alle tegnerne i bladet står fritt til å jobbe fram sin personlige stil. Forøvrig tegner Morten også for det kristne ungdomsbladet Ny Horisont. Jeg ber han komme med inspirasjonskilder.

-Jeg har til nå prøvd å eksperimentere med mange forskjellige stilarter, og lage hver serie på en ny måte. Derfor tror jeg det vil være galt å si at jeg har noen spesielle tegneserieskapere som har inspirert meg. Jeg må likevel si at Moebius er en stor favoritt, og da spesielt hans John Difool-serie.

-Over til Kunst og Håndverkskolen. Hvordan trives du der?

-Det er et veldig spennende miljø, men det er stort arbeidspress og mye å gjøre.

-Hvordan ser du på framtiden din? Skal du bli serietegner eller illustratør?

-Jeg satser nok på en framtid som illustratør eller grafisk designer, men jeg håper at det blir litt tid til serier også.

Det må vi vel si oss enige i, for det vi har sett til nå virke absolutt lovende nok, og mens vi venter på neste Fantazine, kan vi lese de to seriene Morten har laget i dette nummeret av TEGN.

De øvrige bidragsytere til dette nummeret av TEGN.

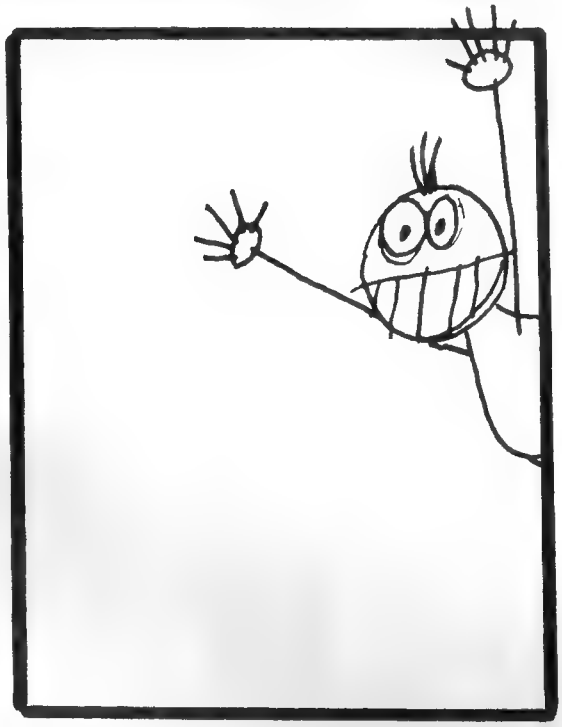

Helge Bøe (24) studerer idéhistorie på Blindern. Hans traumatiske opplevelser har vi tidligere stiftet bekjentskap med både i TEGN og Kraftig Kost, og som vanlig er ikke hans bidrag akkurat av lystigste slaget.

Trygve Høiseth (22) er et navn det ventes mye av framover. For tida jobber han med et manus av Knut Nærum til et albumprosjekt for SEMIC. TEGN har sett noen tegninger og kan love at det ser bra ut. (Bekalger hvis bidraget denne gangen ser litt herja ut, orginalen var desverre ikke helt hundre, red.sek.)

Leif Harald Høghaug (19) studerer religionshistorie på Blindern. Han er en meget talentfull ung mann, og foruten å lage tegneserier skriver han også. Han har tidligere blant annet vært publisert i Vinduet, Kraftig Kost og Norske Serier.

Rune Borvik (27) er også Blindernstudent. Hans små hverdagshistorier illustrert med elegant bruk av sort/hvitt-kontraster har vi også tidligere stiftet bekjentskap med i TEGN.

Egil Dal (23) er fra Stavanger. Han sier selv at han ser med undring på mye av det som omgir ham. I seriene sine prøver han å sette fingeren på de spørsmålene han stiller seg. (Illustrasjon over, red. sek).

TEGN er som alltid åpne for bidragsytere til sin KRAFTIG KOST-seksjon. Kontaktperson er Erik Falk, som du når på telefon 22 18 84 11.

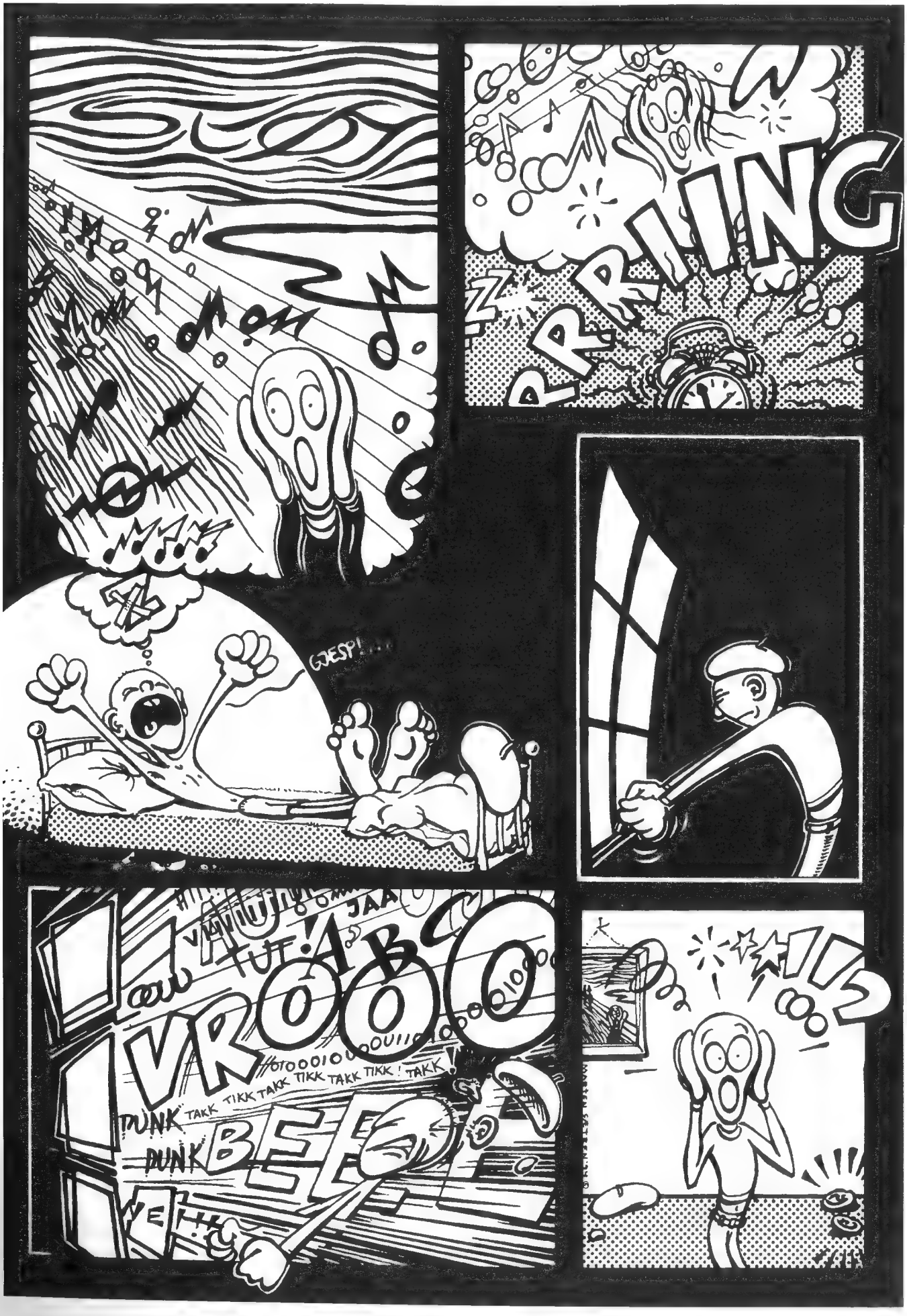
GJESP!...
RRRING
JAA
VROOO
TAKK TIKK TAKK TIKK TAKK TIKK TAKK
PUNK
PUNK
BEEP

...JEG LURER PÅ OM DE HAR RETT?
KANSKJE / KAN SKJE
RETT? MED DEN GAMLE BLOFFEN?
VEL...
DE ER JO DOMME-DAGSPROFETER HELE BUNTEN!
DE VIRKER DA MER-KELIG SIKRE, DE FÅ KRISTNE SOM ER IGJEN?

MED SÅ MYE DRITT SOM HAR SKJEDD, BURDE VEL JESUS KOMMET OG REDDA DEM FOR LENGE SI'A?
JA, IKKE VEIT JEG...

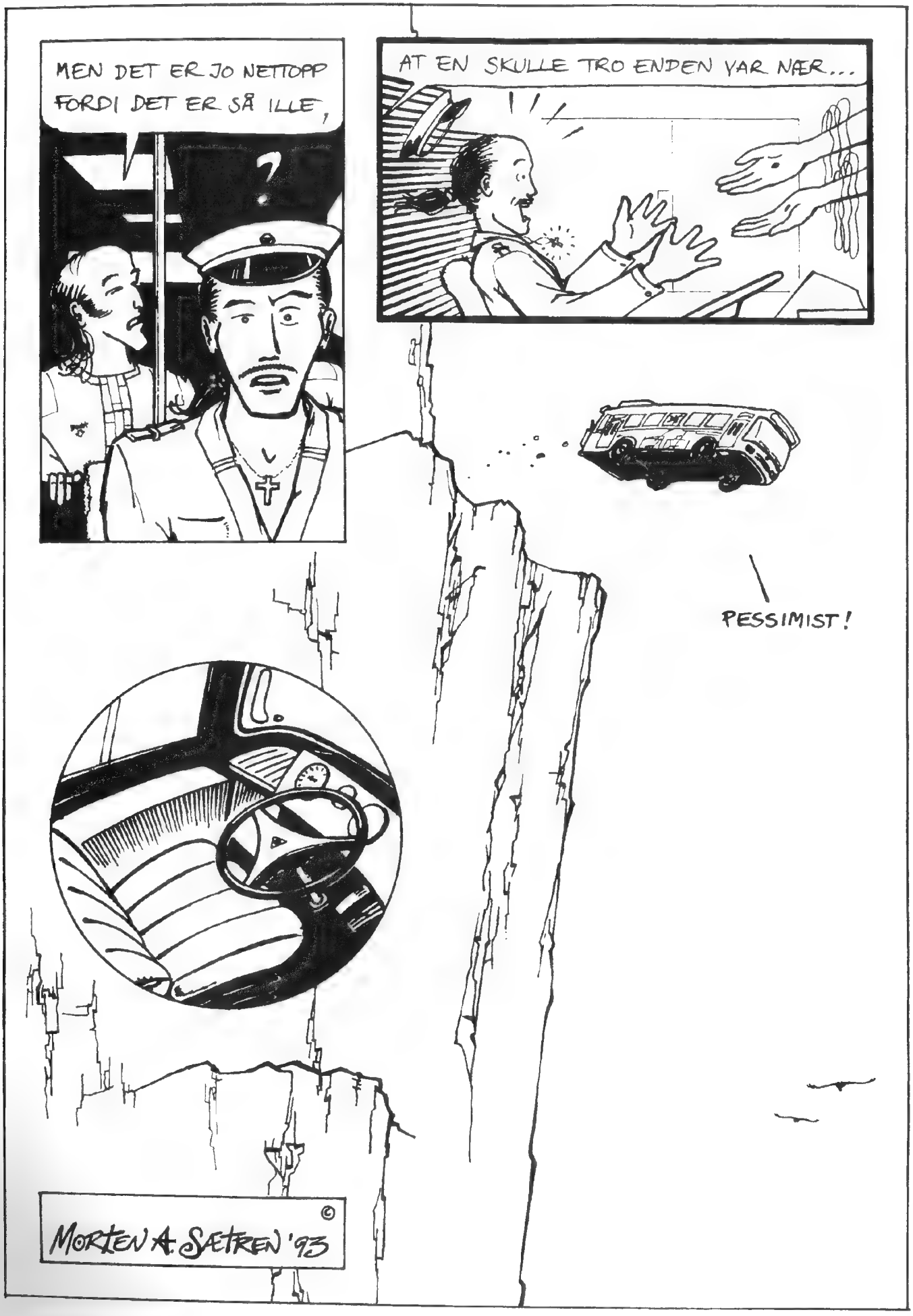
MEN DET ER JO NETTOPP FORDI DET ER SÅ ILLE,
?
AT EN SKULLE TRO ENDEN VAR NÆR...
PESSIMIST!
MORTEN A. SÆTREN '93 ©

SAVN
HELGE BØE 93
HUN ER GÅTT. KOMMER IKKE TILBAKE.
SLUTT MED SYTINGA OG STRAM DEG OPP. DU HAR SVIMA I OVER TRE MÅN EDER PÅ GRUNN AV HENNE
JEG KOMMER ALDRI TIL Å MØTE NOEN SOM HENNE IGJEN
TULL! HVA ER DET SOM GJØR HENNE TIL NOE SPESIELT?
HUN ER DEN ENESTE JEG HAR GRÅTT FOR HUN SMERTER I HELE KROPPEN
DET ER MANGE PENE JENTER. DU ER EN HÅPLØS ROMANTIKER.
ØYNENE HENNES STRÅLTE DA VI KYSSES
KOM DEG NED PÅ JORDA. GI BLAFFEN I JENTER EN STUND OG GJØR NOE NYTTIG I STEDET.
VID UNDERLIG
SOLSKINNSMIL
SE HVORDAN HUN GÅR RUNDT OG LER TIL ALLE OG EN HVER.
DU ER NAIV HVIS DU TROR DERES KJÆRLIGHET VAR NOE EKSTRA
VI PRATET GODT SAMMEN. HUN ER INTELLIGENT.
HUN ER EI DUM VEST-KANTJENTE, OPPTATT AV LISTEPOP OG MOTEKLÆR
JEG TROR HUN KOMMER TILBAKE.
GLEM DET! HUN TENKER IKKE SOM DEG I DET HELE TATT.
HØR! TELEFONEN RINGER. DET ER SIKKERT HENNE.

JULIE

ET ORD KAN VELTE VERDEN...

JEG KAN IKKE TRO DET! JEG KAN SIMPELTHEN IKKE TRO DET!
TA DET NÅ MED RO HELENE...
CAFE
LIVET MITT ER I RUINER, JULIE! JEG KAN ALDRI MER TA DET MED RO! HERREGUD, FOR EN SKJEBNE!
HE, HE.
SÅNN JEG FØLER MEG NÅ... SNUFS! DET ER VERRE ENN PMS-REKORDEN MIN FRA MARS-87. HULK!
NÅ OVERDRIVER DU, HELENE.
SOM ALLTID...
#1.
Å GUD, JEG HÅPER DU ALDRI SKAL MÅTTE OPPLEVE NOE SÅNT, JULIE! DET UNNER JEG IKKE MIN VERSTE FIENDE! DET VAR SÅ GRUSOMT... SÅ YDMYKENDE!
(SUKK) VIL DU SNAKKE OM DET?
HVORFOR SPØR JEG..?
VENT TIL DU HØRER HVA HAN SA TIL MEG! RETT OPP I ANSIKTET MITT! VIL DU HØRE DET, JULIE..?
SELVSAGT...
DETTE KAN BLI MORO...
CAFE
CAFE
„DU ER BLITT SÅ FEIT" SA HAN. HAN SÅ MEG RETT INN I ØYNENE OG SA DET HØYT OG TYDELIG. „JEG KLARER IKKE FEDME" SA HAN! KAN DU TRO DET? MANNEN SOM JEG ELSKET SÅ HØYT...
JØSS... SA HAN DET?
JEG KAN JO FORSTÅ HAM...
MEN DET VAR IKKE DET VERSTE, JULIE...
Å? (SLURK) SA HAN MER?
HUN ER JO IKKE AKKURAT VAKKER...
„HAN SA AT JEG OG MIN STYGGE VENNINNE BURDE GÅ I KLOSTER! ER IKKE DET BARE FORFERDELIG? JEG OG MEG I ET KLOSTER..? JEG MENER, HVA SKULLE VI FINNE PÅ HELE DAGEN?
SNØFT! SNUFS!
„OG MED ET TRYLLESLAG FORSVANT UNDERHOLDNINGEN...
MONTRO OM HUN PLANLEGGER DISSE SAMTALENE..?
TRYGVE HØISETH 93

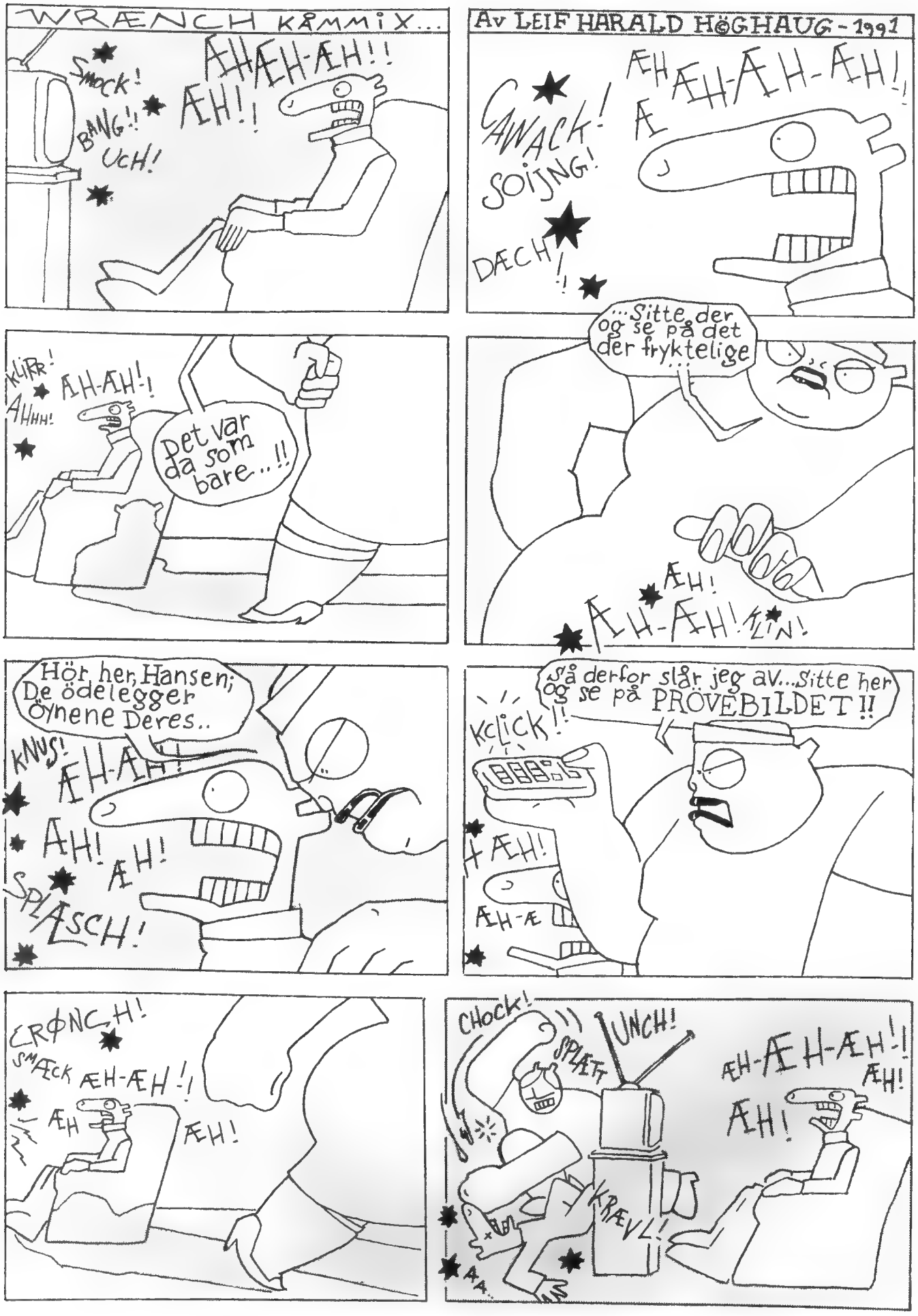
WRÆNCH KÅMMIX...
SMOCK!
BANG!!
UCH!
ÆH-ÆH-ÆH!!
ÆH!!
Av LEIF HARALD HØGHAUG - 1991
GAWACK!
SOIJNG!
DÆCH!!
ÆH-ÆH-ÆH-ÆH!!
KLIRR!
ÆHHH!
ÆH-ÆH!!
Det var da som bare..!!
...Sitte der og se på det der fryktelige...
ÆH!
ÆH-ÆH!
KLIN!
Hör her, Hansen; De ödelegger öynene Deres..
KNUS!
ÆH-ÆH!
ÆH!
ÆH!
SPLÆSCH!
KLICK!!
Så derfor slår jeg av...Sitte her og se på PRØVEBILDET!!
ÆH!
ÆH-Æ
CRØNCH!
SMÆCK ÆH-ÆH!!
ÆH
ÆH!
CHOCK!
SPLÆTT
UNCH!
ÆH-ÆH-ÆH!!
ÆH!
ÆH!
KRÆVL!

revolver
av Rune Borvik
SLUTT

UTRO
av Rune Borvik 19 93
Faen, åsjer tror'u vi er hedninger'a ?
Er'vi'kke det'a?
Jo, men det irreterer meg alltid å bli tatt for en av de andre!
Det som uroer meg, er at det kan vise seg at disse typene faktisk har rett, og da veit vi hvor vi havner henn.
Men da er det for seint.
Nettopp, men å leve sammen med millioner av den sorten i evighets-himmelen, virker som det rene helvete det åssåa!
Et helvete i himmer'n eller et helvete i helvete, blir hip som hop ?
Vist faen!
SLUTT

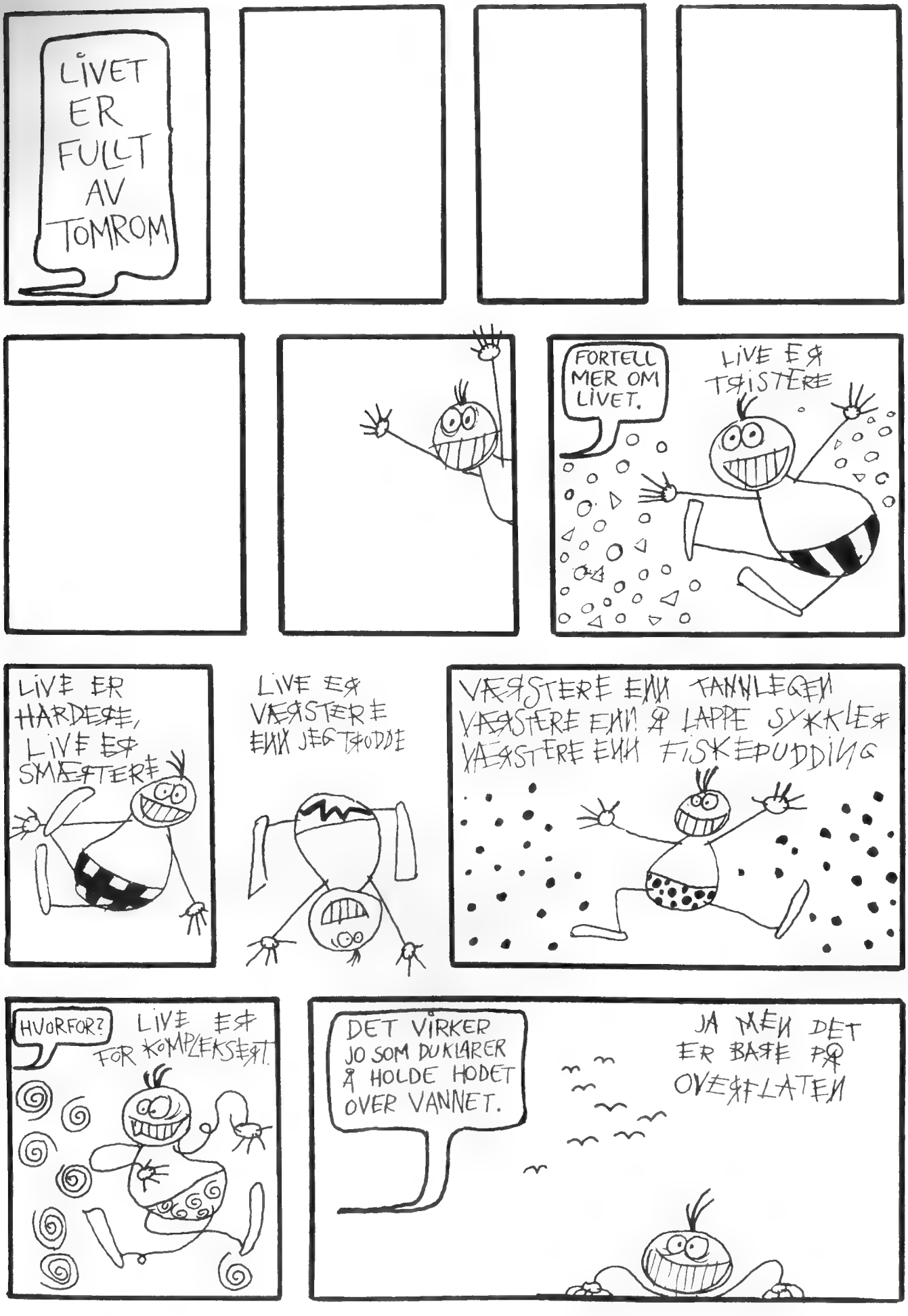
LIVET ER FULLT AV TOMROM
FORTELL MER OM LIVET.
LIVE ES TRISTERE
LIVE ER HARDERE, LIVE ES SMAEFTERE
LIVE ES VAERSTERE ENN JEG TRODDE
VAERSTERE ENN TANNLEGEN
VAERSTERE ENN A LAPPE SYKLES
VAERSTERE ENN FISKEPUDDING
HVORFOR?
LIVE ES FOR KOMPLEKSERT.
DET VIRKER JO SOM DU KLARER A HOLDE HODET OVER VANNET.
JA MEN DET ER BARE PA OVERFLATEN

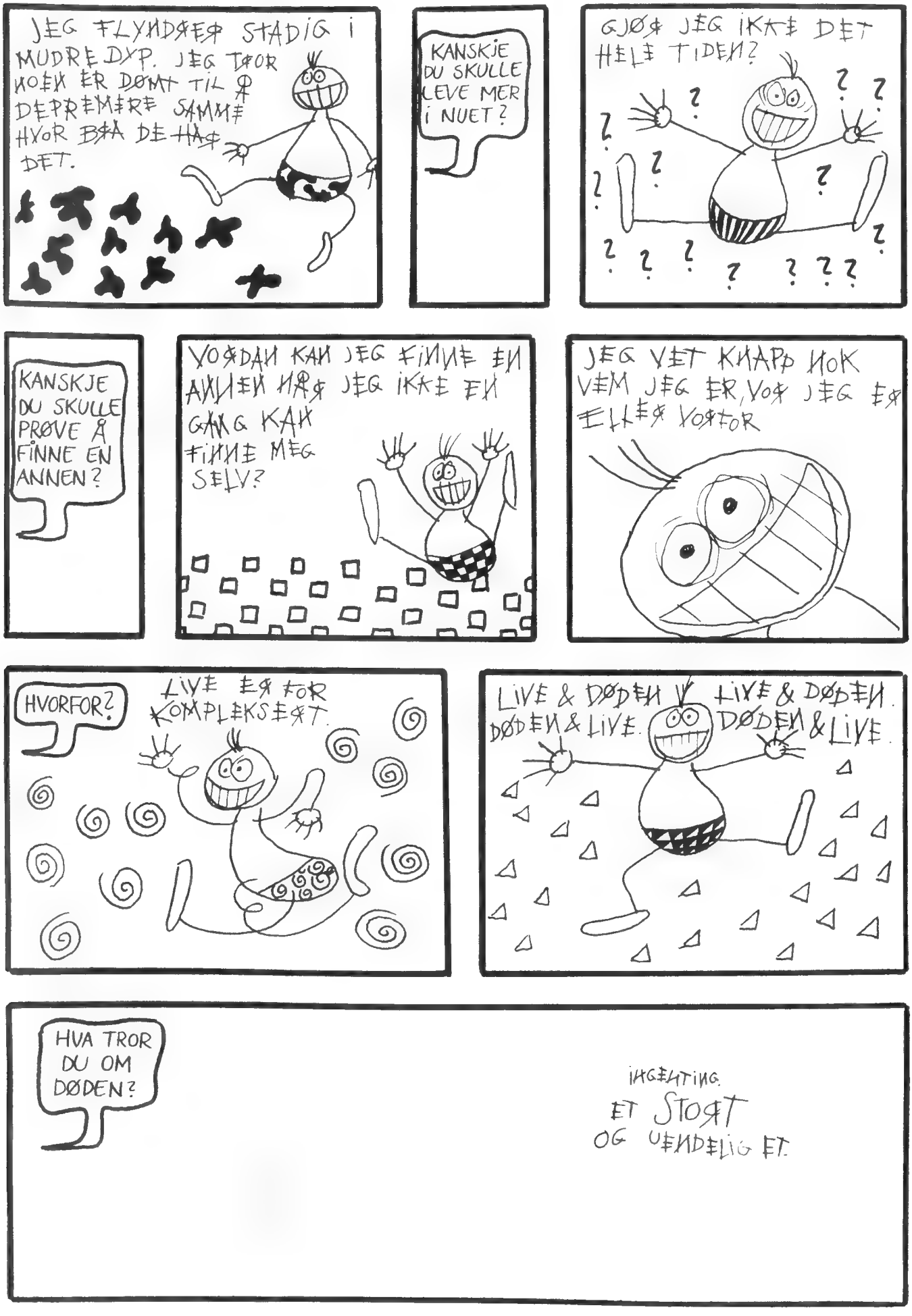
JEG FLYNDRER STADIG I MUDRE DYP. JEG TROR NOEN ER DØMT TIL Å DEPREMERE SAMME HVOR BRA DE HAR DET.
KANSKJE DU SKULLE LEVE MER I NUET?
GJØR JEG IKKE DET HELE TIDEN?
KANSKJE DU SKULLE PRØVE Å FINNE EN ANNEN?
HVORDAN KAN JEG FINNE EN ANNEN NÅR JEG IKKE EN GANG KAN FINNE MEG SELV?
JEG VET KNAPP NOK VEM JEG ER, VOR JEG ER ELLER VORTOR
HVORFOR?
LIVE ER FOR KOMPLEKSERT.
LIVE & DØDEN DØDEN & LIVE.
LIVE & DØDEN DØDEN & LIVE.
HVA TROR DU OM DØDEN?
INGENTING.
ET STORT OG UENDELIG ET.

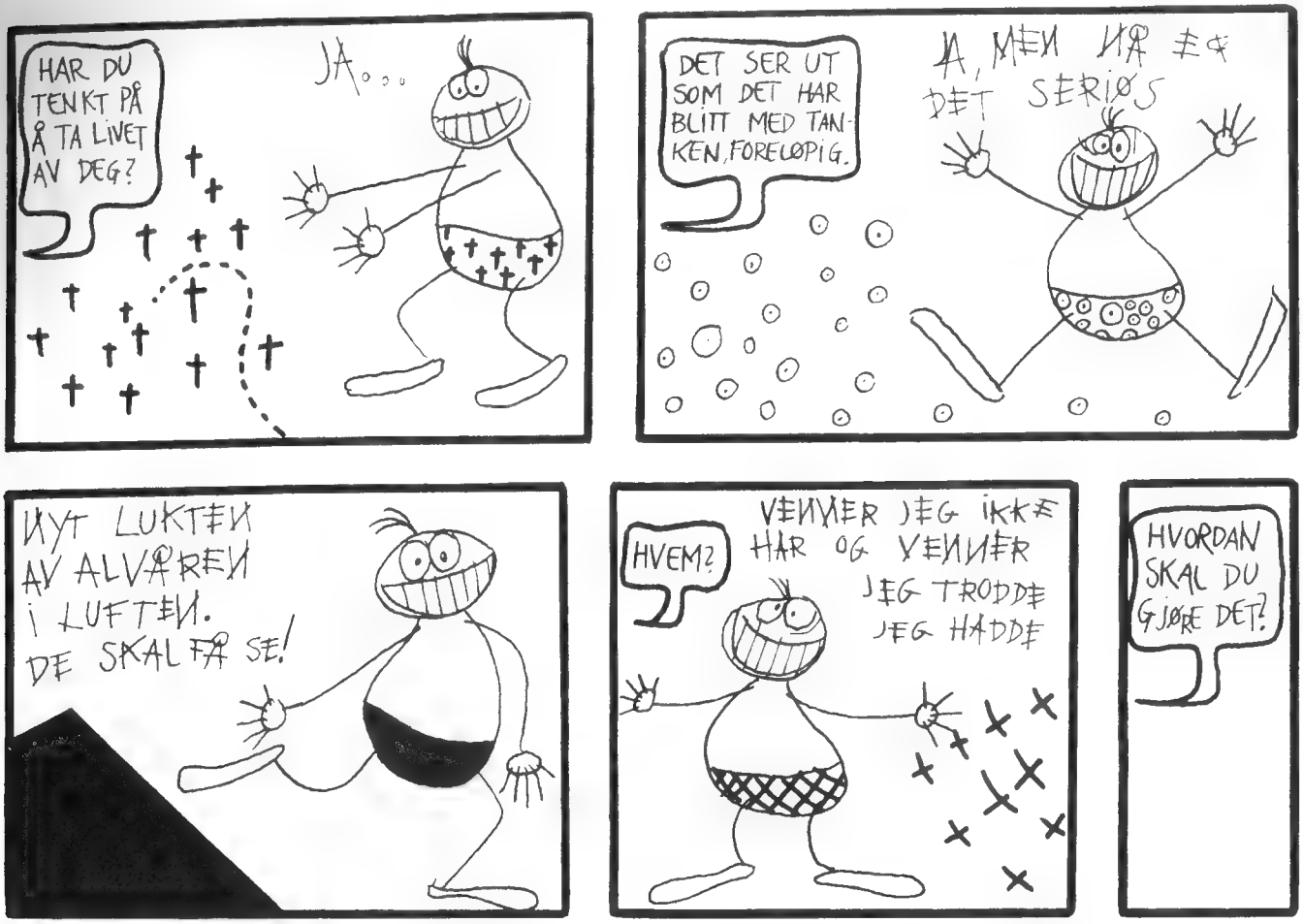
HAR DU TENKT PÅ Å TA LIVET AV DEG?
JA...
DET SER UT SOM DET HAR BLITT MED TANKEN, FORELØPIG.
A, MEN HA EG DET SERIØS
NYT LUKTEN AV ALVÅREN I LUFTEN. DE SKAL FÅ SE!
VENNER JEG IKKE HAR OG VENNER JEG TRODDE JEG HADDE
HVEM?
HVORDAN SKAL DU GJØRE DET?
JEG SKAL DYNKE MEG MED BENSIN OG TENNE PÅ I DET JEG HOPPER UT FRA EN HØY BYGNING EN KVELD MED MYE FOLK UTE OG STJERNESKINN SOM ET STJERNESKUDD SKAL JEG TREFFE JORDEN.
TIDLIGERE PÅ DAGEN SKAL JEG HA SENDT KORT MED UNDERLIGE MELDINGER TIL ALLE SKYLDIGE. DE KOMMER TIL Å ANGRE.
JA, SÅ SLUTTEN ER NÆR, NÅ?
JA, SLUTTEN ER NÆR NÅ
TITTA
EGILDAL

JEG ER ET MENNESKE SOM HELT FRA BARNDOMMEN AV VAR BESATT AV ET FORFERDELIG TUNGSINN. JEG HADDE ANGST FOR HELE TILVÆRELSEN, FRA DEN MINSTE MYGG TIL INKARNASJONENS HEMMELIGHETER.

SØREN KIERKEGAARD

Artikkel ved Kurt Østergaard

DISNEYS MØRKE FORTID

Var Walt Disney FBI-tyster? Var han Nazi-sympatisør? Det mener den amerikanske forfatteren av en ny Walt Disney-biografi.

Forfatteren Marc Elliot kom nylig ut med en biografi «Walt Disney - Hollywood's Dark Prince», hvor han hevder at Disney gjennom 26 år anga en lang rekke Hollywood-skuespillere, forfattere, produsenter og fagforeningsfolk for kommunistisk virksomhet. Opplysningene om Disneys påståtte tystervirksomhet har Elliot fått fra FBIs arkiver. Informasjonene fra Walt Disney skulle etter sigende dekke mer enn 500 sider, men FBI har av hva de kaller "nasjonale sikkerhetshensyn" slettet navnene på de skuespillerne Disney menes å ha tystet om.

Politisk naiv

Walt Disney (1901 - 1966) er uten tvil en av de mest populære kunstnere USA har hatt. Med utgangspunkt i populære tegnefilmer som «Snøhvit» og «Pinocchio» grunnla Disney ut over 40-, 50- og 60-tallet et underholdningsimperium som nå omfatter praktisk talt alt innenfor underholdningsindustrien, fra tegneserier til eventyrparker.

Walt Disney oppfant fantasifigurer som Mickey Mouse og Donald Duck og deres popularitet ble et tydelig ekesmpel på hvilken appell populærkunsten kan få ovenfor den brede masse.

I den grad Disney på lang sikt har fått noen særlig kritikk, har det oftestgått på det man har ment var en «leflen for publikums ønsker og smak». Man fant ikke antydning til samfunnskritikk og få eller ingen kritiske spørsmål i hans produkter. Når det gjelder tegnefilmene er det kanskje ikke så rart, Elliot antyder at anmerkninger fra FBIs tidligere sjef J. Edgar Hoover medvirket til endringer på deler av Disneys filmer.

Opplysningene i Marc Elliots bok har naturligvis skapt røre i den amerikanske andedammen og hans kritikk blir kraftig motsagt av tidligere medarbeidere og forfattere til tidligere biografier. Blant annet uttaler forfatterparet Richard og Katherine Greene til Reuter at «Walt Disney var politisk naiv, anti-kommunist og imot fagforeninger», men de avviser Elliots påstand om at Disney skulle vært medlem av den pressgruppe, som ved starten av 2. verdenskrig forsøkte å presse USAs regjering fra å yte hjelp til de allierte.

Autentiske

Marc Elliot mener at med denne boken blir den «virkelige» Walt Disney for første gang presentert. Ut over Disneys diskutable politiske meritter, går forfatteren i dybden med Disneys nærmest nevrotiske trang til å vaske hender, hans enorme konsumering av alkohol, hans sexuelle problemer og hans livslange søken etter sin «virkelige» identitet. Walt Disney fryktet at han var blitt adoptert som spedbarn og dermed ikke var «ekte».

Avisen New York Times har fått lov å se gjennom de 570 sterkt sensurerte regjeringsdokumentene om Disney, og betegner Elliots beviser for Disneys nære samarbeide med FBI som autentiske.

Etter 2. verdenskrig var kommunisen forbudt i USA, og blant andre senator Joseph McCarthy og hans assistent, senere president, Richard Nixon forfulgte fanatisk påståtte kommunister og folk som var mistenkte for «antiamerikansk virksomhet». I Hollywood ble en lang rekke filmfolk angitt eller tvunget til å angi kolleger, og senere president Ronald Reagan har blitt beskyldt for å tyste, da han på slutten av 40-tallet var formann for skuespillernes fagforening. Det er fra denne ganske så sorte delen av den amerikanske historien at forfatteren Marc Elliot nå avslører sine påstander om Walt Disneys iherdige medvirkning.

Over: *Til venstre Mickey Mouse, til høyre - FBI-tyster og nazi-sympatisør?*

BILDET AV OSCAR WILDE

Oscar Wilde var en omstridt personlighet. Han kunne nok vente seg det meste fra omverdenen. Imidlertid var han neppe forberedt på at to av hans eventyr nesten hundre år etter hans død skulle bli gjengitt i tegneserie-form - en kunstform han knapt kjente til.

Med sin bearbeidelse *Oscar Wildes eventyr,* hviler amerikaneren Phillip Craig Russell på en markant tradisjon. Adapsjoner utgjør en vesentlig retning innen tegneserie-mediet. Her i Norge kjenner vi noen under vignetten *Ilustrerte Klassikere*, hvor verdens-litterturen ble presentert i ruter. Den ansvarlige forelder kunne endelig kjøpe et hefte til fem-åringen! Den prinsippielle ide bak disse utgivelsene var tragi-komisk: seriene skulle være et middel til å lokke de unge opp til verdens- litteraturen. Med andre ord skulle seriene eliminere seg selv; det var tegneserier som skulle leses for at leseren skulle slutte å lese tegneserier, og i stedet gå til boken.

Når Russell viderfører tradisjonen fra *Illustrerte Klassikere*, gjør han det med flere vesentlige brudd. Han har laget en virkelig bearbeidelse. Ikke - som mange *Illustrerte Klassikere* - en forenklet billedbok. Russel sier implisitt at dette er hans versjon - leseren kan gå til boken også. Således gir han inntrykk av en større kunstnerisk selvtillit. Han har en visjon om å tilføre eventyrene noe nytt. Det skal være en annen opplevelse å lese tegneserien.

Fra Dr. Strange til Mozart

I hjemlandet er Russell godt kjent langt utenfor det tradisjonelle tegneseriemiljø. Det er særlig hans utallige adapsjoner som har vakt oppsikt. Kanskje skyldes denne forkjærligheten for etablert kultur hans omfattende kunst-utdanning. Imidlertid begynte hans tegneserie-karriere hos forlaget Marvel, som er beryktet for sine spenstige superhelter. Han tegnet blant annet *Dr. Strange* og *Killraven.* Etterhvert begynte han på fritiden å sysle med sine bearbeidelser - av opera og drama. Wagners *Parsifal* var den første, og siden har han nedtegnet verk som Maeterlincks *Pelleas & Mellisande* og Mozarts *Tryllefløyten* - ja, endog selvsamme Wildes *Salome.*

Utover superhelter og opera, har Russell også laget noen ordløse, symbolladete fantasi-serier. Et særtrekk ved alle hans serier er forøvrig en meget eventyr-aktig atmosfære. Denne gang bokstavlig talt.

Nesten et århundre tidligere, og på et annet kontinent, virket Oscar Wilde. Han må kunne regnes som en av de mest markante kultur-personligheter i siste halvdel av 1800-tallet. Ikke bare gjorde han seg bemerket gjennom sin påfallende livsnytende atferd og kritikk av samtidens victorianske moral, men med skuespill som *The Importance of Beeing Earnest* og *An Ideal Husband* viste han seg som en stor dramatiker.

Kristen nestekjærlighet

Wildes eventyr var knapt så omdiskutert. Fra de to samlingene *The Happy Prince and Other Tales* og *A House of Pomegranates,* har Russell plukket ut to eventyr: *Den egoistiske kjempen* og *Stjernebarnet.* Historiene er ikke representative for Wildes eventyr. De er uvanlig enkle - både innholdsmessig og fortellerteknisk. Symbol-bruken er det imidlertid ikke spart på. Dette er intuisjonens eventyr. Diktningens forhold til det religiøse er nesten plumpt bokstavelig. De to historiene er små parabler over kristen nestekjærlighet. Det er stjernebarnet som avviser sin egen mor fordi han ikke synes hun er ham verdig, for så å innse sin feil og bli tilgitt. Og det er den egoistiske kjempen som får evig vinter når han nekter barna å leke i sin hage. Imidlertid vekker et lite barn følelser i ham. Når det så viser seg at barnet er Jesus, og vi aner det kristne paradis som handlingens slutt, blir det nesten for meget for en stakkars hedning.

Wilde var var beryktet for sin livsnytende livsførsel, men han var også klar over farene ved det estetisk livssyn. I boken *Bildet av Dorian Gray* er dette temaet: Hovedpersonen Dorian Gray får malt et bilde av seg. Gray lever et utesvevende liv, men beholder sitt fine utseende. Bildet blir imidlertid sterkt merket. Noe av denne åpenhjertige grimhet kan også skimtes i eventyrene. Begge hovedpersonene dør raskt etter å ha vunnet sin godhet. Er de simpelthen for gode for denne verden? Mente Wilde?

Oscar Wilde light?

Jeg mener det er nyttig å lese eventyrene utifra den litterære retning symbolismen, som Wilde tilhørte. Symbolismen kjennetegnes ved søken etter en dypere mening hinsides det ytre. Det er diktning som en erkjennelsesprosess, gjennom å bruke symboler som kommuniserer mer intuitivt enn andre ord. Symbolismen gjorde seg gjeldende også innen datidens billedkunst. Dette benytter Russell seg av. Han har brukt en flat fargelegging, og fargene har symbolske funksjoner. Likeledes er hans strek her enklere, med færre skraveringer enn ellers. Stilen er utpreget lineær og det er fremtredende stiliseringer. Tegningenes to-dimensjonalitet og nesten nakne linjer minner om den engelske symbolist Audrey Beardsley. Russells mesterstykke er således at han omfomer den samme stil til et annet mediums konvensjoner.

Hos Russell eksisterer metaforene og det reale på samme plan. Den personifiserte vind, ditto vinter osv. fremtrer med samme selvfølgelighet som personene. Symbolikken er tidvis overtydelig med både tekst- og billed-forklaring. Dette er kanskje nødvendig av hensynet til tilgjengelighet for yngre lesere. Men resultatet blir også en for den eldre leser festlig overdrivelse. Russell miner oss hele tiden om at dette er eventyr. Og eventyr skal fortelles.

Ettersom eventyrene er korte, har Russell sluppet å bekymre seg over hvordan han skal få med hele historien. Faktisk har han med alle innholdselementer. Og i overveiende grad har han innarbeidet den opprinnelige teksten - ikke kun dialogen, men også forteller-linjen. Jeg har alt nevnt den nostalgiske appell dette kan ha. Likevel synes jeg at enkelte passasjer i *Stjernebarnet* hadde tjent på en noe strammere tekst-redigering; på noen få sider er det nesten like mye tekst som bilder. Den andre historien - *Den egoistiske kjempen* - har Russell grepet langt mer inn i. Hos Wilde utgjør slutt-sekvensen knapt en fjerdedel. Hos Russell opptar den en tredjedel. Innholdsmessig er det ingen forskjell. Gjennom sin dvelende billedbruk, makter Russell å tilføre slutten en poetisk kraft. Den blir fortellermessig mer monumental - mer i tråd med den ditto moral.

De to eventyrene er i sin opprinnelige form fortellermessig nøkterne, ja, tildels tamt tradisjonelle. Med tegningene tilføres et element av livlighet. Gjennom den økte beskrivelsen bildene utgjør, heves eventyrenes interesse markant. Men selvsagt i bildet av Oscar Wilde.

Oscar Wildes eventyr av P. Craig Russell
Oversatt av Heidi Grinde
Semic, 1993.
48 sider, farger
Pris: Kr. 49,50.

Morten Harper

Slemme barns hevn

Hva gjorde alle de slemme barna som ikke fikk julegaver av nissen? De utstyrte seg med maskin-pistoler og bestemte seg for å ta knekken på den jævla, hvitskjeggete tjukkasen.

Og jeg lo så jeg gråt (et stygt syn) da jeg leste serien - i Ola A. Hegdals strek i tidenes julehefte - Ingen jul uten Fidus. En klassiker! Er det mulig å få kjøpt en original slik at jeg kan få innredet et husalter?

Resten (å bruke et slikt ord om de andre seriene i heftet kan antyde noe annenklasses, men slik må det selvsagt ikke forstås) er beksvart midtvinters moro slik bare Fidus-gjengen kan formidle den. Kverneland spikrer katta til korset mens Rune Gloria G. vandrer hellig omkring, Nærum inntar Twin Peaks og oppdager at han brått står i Vangsgutar opp til knærne, Nielsen er slankende midt oppe i all juleribba og Hepstein og Holmberg slår de siste spikrene i julekista. Og jula varer helt til påske, Fidus-gjeng?

Ingen jul uten Fidus
No Comprendo Forlag 1993

Tor Sandberg

Animerte Dager

22., 23. og 24. april

Vil du vite hvor animasjonens ytre grenser befinner seg?

> Filmvisninger
> Foredrag
> Gjester
> Salgsutstilling
> Seminar

Ønsker du å leie våre lokaler til fest/kino/konsert?

Ta kontakt med
John Erik
tel.: 22 20 60 40

Ring samme nummer for info om Animerte Dager og spør etter Vibeke.

Sentrum Scene

Arbeidersamfunnets plass 1, 0181 OSLO

Tegneserier – instruksjonshefter i vold

Det er vokst fram en ny tegneserieflora som er rene instruksjonshefter i vold og voldtekter. Det handler om nakenhet, bundne kvinner, lange kniver osv. Tro det eller ei, en rekke mennesker forsvarer dette i ytringsfrihetens og kunstens navn. Det er forstemmende.

NRK-programmet På Kirkebakken sist søndag tok opp temaet.

Og en tegneserieforhandler med sivilisert stemme og usiviliserte tanker fortalte at disse tegneseriene var vår tids folkeeventyr.

Har man hørt på maken!

Folkeeventyrene har et poeng. Disse tegneseriene har ikke noe poeng overhodet. Og folkeeventyrene er rettet mot troll av alle slag. Men i de moderne tegneseriene får man jo de verste troll som rollemodeller.

Som en representant for Institutt for Kristen Oppseding sa i debatten: Folkeeventyrene sprer livsmot.

Disse tegneseriene sprer livsangst.

Hvilket forhandleren av dette søppelet måtte innrømme.

Tiden er forlengst inne til å stanse denne miljøforurensningen. Utgivelsen av dette har absolutt intet med trykkefrihet å gjøre. Oppfordringer til vold er i strid med norsk lov. Alle som selger dette, inklusive Narvesen-kiosker bør anmeldes, ut fra de straffeparagrafer som fins for medvirkning til vold.

Det må kjempes for lovforbud mot voldsstimulerende tegneserier og magasiner.

Det er håp for en tverrpolitisk allianse i Stortinget i denne perioden i kampen mot vold og pornografi.

Og kristenfolket må støtte Kvinnefronten i deres kamp mot dette søppelet.

Som kristne må vi be til Gud om at han tar fra oss vår passivitet, lunkenhet og likegyldighet og at han gir oss en åpen og frimodig munn hvor vi enn ser skitten.

Organiser boikottaksjoner mot alle butikker, kiosker og bensinstasjoner som selger slikt, slik som de kristne i USA gjør. Jesus renset templet og veltet bordene til de som vanhelliget Guds helligdom.

Det er er godt forbilde når man ser at menneskers og spesielt kvinners verd trampes ned i sølen.

Den dag vi tør å være frimodige kristne, vil det bli en forandring i Norge.

Vi er mange nok.

Men problemet er beskrevet i Dommerne 7. Så først og fremst må vi be – for oss selv.

Dagen, 7. 12. 93

Ja, jeg vil gjerne støtte aksjonen mot moderne tegneserier. Jeg innser at den beste måten å gjøre det på er å a-bønn-ere på TEGN. Det koster kun 160 kr i kollekt (avlat medregnet). La oss tømme lommebøkene.

La oss bli mange nok.

Navn: _____

Adresse: _____

Postnr: _____

Inntekt: _____

Kontonr: _____

Brev

Kan sendes ufrankert i Norge. Addressaten betaler porto!

Svarsendingsavtale nr. 150260/19

Foreningsservice, Fellesinvest

St. Hanshaugen Postkontor
0131 Oslo

Til:

Returadresse:
TEGN A/L
Westye Egebergsgt. 8c
0172 OSLO

STEFFEN KVERNELAND

DE KNYTTEDE NEVER

Nå i nytt opplag!

Det er ennå ikke forsent å sikre seg århundrets mest tiljublede norske tegneseriealbum! Et nasjonalkubistisk epos med Dr. Jonas Fjeld!

Kun kr 98,- hos Narvesen og velassorterte bokhandlere.